

श्रोत: १२खरी इटकम्, २०७५/०९/२१

विद्युत्मा आत्मनिर्भर बन्दै सङ्खुवासभा

सङ्खुवासभा जिल्ला विद्युत्मा आत्मनिर्भर बनेको छ । स्थानीय खोलानालाबाट पेल्ट्रीसेट, माइक्रोहाइड्रो र हाइड्रोपावर सञ्चालनले जिल्लामा लोडसेडिड अन्त्य भएको छ । बर्खायामको समय आफ्नै जिल्लामा उत्पादन भएको विद्युत् बढी हुने नेपाल विद्युत् प्राधिकरण शाखा कार्यालय खाँदबारीका प्रमुख ध्रुव अधिकारीले जानकारी दिए ।

सङ्खुवासभामा हाल ११.८५ मेगावाट आन्तरिक उत्पादन रहेको छ । जिल्लामा सभाखोलाबाट ४.४ मेगावाट, हेवाखोलाबाट ३.२ मेगावाट, पिलुवा-१ बाट तीन मेगावाट र लोवर पिलुवाबाट एक मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुँदै आएको छ ।

जिल्लामा हिउँदको समयमा भने आधाभन्दा बढी उत्पादन घट्ने गरेको विद्युत् प्राधिकरण सङ्खुवासभा वितरण केन्द्रका प्रमुख अधिकारीले जानकारी दिए ।

जिल्लामा १० भन्दा बढी साना खोलाबाट 'माइक्रोहाइड्रो' सञ्चालन गरी स्थानीयवासीले विद्युत् सेवा लिइरहेका छन् । जिल्लामा उत्पादित विद्युत् छिमेकी जिल्लामा समेत दिइने गरिएको छ । जिल्लाको अरुण नदीमा ठूला प्रोजेक्टका रूपमा बहुचर्चित ९०० मेगावाटको अरुण तेस्रो, माथिल्लो अरुण, अपर अरुण, अरुण चौथो र अरुण दोस्रोसमेतको सर्भे भइसकेको छ भने सबैभन्दा महत्वपूर्ण र ठूलो उत्पादन हुने अरुण तेस्रोको काम भारतीय सतलज कम्पनीले गरिरहेको छ ।

त्यसैगरी सभाखोलाबाट दिव्यश्वरी हाइड्रोपावरले चार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गरिरहेको छ । यी दुई आयोजनाले चार किलोवाट उत्पादन गरेर केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा आबद्ध भइसकेका छन् । निगुरे जलविद्युत् आयोजना लामो समयदेखि बिग्रिएर बन्द रहेको छ । यो आयोजना जिल्लाका तीन क्याम्पस वरुण बहुमुखी, सङ्खुवासभा बहुमुखी र मादी बहुमुखी क्याम्पसले २५ वर्षका लागि लिजमा लिएर संयुक्त रूपमा सञ्चालन गरेका हुन् । त्यसका साथै जिल्लाका अन्य विभिन्न स्थानीय खोलानालाबाट स्थानीय रूपमा ऊर्जा शक्ति हाइड्रोपावर सञ्चालनमा रहेका छन् ।

सङ्खुवासभाका सात स्थानीय तहबाहेक अन्य स्थानीय तहका गाउँमा केन्द्रीय प्रसारण पुगेको छैन । केन्द्रीय प्रसारण लाइन नपुगेका ठाउँमा हाइड्रोपावरबाटै उज्यालो छाएको छ । केन्द्रीय प्रसारण लाइनले नछोएको सङ्खुवासभाका धेरै स्थानीय तहका गाउँबस्तीका पेल्ट्रीकसेट, माइक्रोहाइड्रो र हाइड्रोपावरकै भरमा छन् । सङ्खुवासभाका सिलिचोड, चिचिला, मकालु, भोटखोला, चैनपुर नगरपालिकाभित्रका गाउँबस्ती जहाँसम्म विद्युत्को केन्द्रीय प्रसारण लाइन पुग्न सकेको छैन, त्यहाँ स्थानीय हाइड्रोपावरको माध्यमबाट बिजुली बलिरहेका छन् ।

सङ्खुवासभामा विद्युत् उत्पादन बढ्दै गए पनि खपतको अवस्था भने न्यून छ । विद्युत् प्राधिकरण खाँदबारी वितरण केन्द्रका अनुसार हाल साँझको समयमा चार मेगावाट खपत भइरहेको छ भने दिउँसो दुई मेगावाट मात्र खपत भइरहेको छ ।

जिल्लामा उद्योग कलकारखना नभएकाले दिउँसो विद्युत्को प्रयोग कम भएको प्रमुख अधिकारीले बताए । जिल्लामा उत्पादित विद्युत् पिलुवा सवस्टेशनबाट धनकुटा, धरान हुँदै दुहबीबाट केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोडिन्छ । जिल्लामा चार हाइड्रोपावरका कारणले आत्मनिर्भर भए पनि १० वटै स्थानीय तहमा भने विद्युत्को केन्द्रीय प्रसारण लाइन पुगेको छैन । रासस

श्रोत: अन्नपूर्ण पोस्ट, २०७५/०९/२२

घलेम्दीखोला जलविद्युत् निर्माण अन्तिम चरणमा

म्याग्दीको अन्नपूर्ण गाउँपालिका-४ नारच्याङमा ५.५ मेगावाट क्षमताको घलेम्दीखोला जलविद्युत् आयोजना निर्माणको अन्तिम चरणमा पुगेको छ। घलेम्दी हाइड्रो लिमिटेद्वारा २०७१ कात्तिकदेखि सुरु भएको आयोजनाको इन्टेक, सुरुङ, पेनस्टक पाइप जडान र विद्युत्गृह निर्माणको काम ९० प्रतिशत सकिएको छ।

चैतभित्रै परीक्षण उत्पादन सुरु गर्ने तयारीसहित निर्माण कार्यलाई तीव्रता दिइएको घलेम्दी हाइड्रोका कम्पनी सचिव विमल रिजालले बताए। आयोजनाको प्रवर्द्धक कम्पनीले बिहीबारदेखि १५ करोड ३३ लाख रुपैयाँ बराबरको १५ लाख ३३ हजार ७७० कित्ता सेयर बिक्री सुरु गरेको छ।

भिबोर क्यापिटल कम्पनीको सेयर बिक्री प्रबन्धक रहेको सो कम्पनीको सेयर छिटोमा पुस २३ गते र ढिलोमा माघ १८ गतेसम्म खरिद गर्न सकिनेछ। आवेदकले न्यूनतम ५० कित्ता र अधिकतम १० हजार कित्तासम्म आवेदन दिन सक्ने व्यवस्था मिलाइएको घलेम्दी हाइड्रो लिमिटेडका अध्यक्ष किशोर सुवेदीले बताए।

कम्पनीले यसअघि स्थानीयका लागि जारी गर्दा नबिकेको चार लाख ५५ हजार सात सय ७० कित्तासमेत गरी आईपीओ जारी गर्न लागेको हो। आयोजना प्रभावित अन्नपूर्ण गाउँपालिकाका सर्वसाधारणका लागि पाँच लाख ५० हजार कित्ता सेयर जारी गरिएकोमा ४५ हजार कित्ताका लागि मात्र आवेदन परेको थियो।

एक हजार ३०० जनाको ३५ करोड ५० लाख रुपैयाँ संस्थापक सेयर रहेको आयोजनामा लुम्बिनी र टुरिजम विकास बैंकले ५५ करोड रुपैयाँ लगानी गरेका छन्। एक करोड १५ लाख रुपैयाँ कुल लागत अनुमान गरिएको आयोजनाको पूर्वाधार निर्माणको ९० प्रतिशतभन्दा बढी काम सकिएको छ। घरापस्थित तातोपानी साना जलविद्युत् आयोजनाको सबस्टेसनमार्फत घलेम्दीको विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जडान हुनेछ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७५/०९/२२

गाउँपालिका अध्यक्षले जलविद्युत् आयोजना निर्माण बन्द गराए

विफा घिसिङ

स्थानीय प्रभावित जनताले राख्दै आएको माग सम्बोधन नगरेको भन्दै रामेछापको लिखु तामाकोसी गाउँपालिकाले निर्माणाधीन लिखु-३ जलविद्युत् आयोजनाको काम ठप्प पारेको छ। प्रवर्द्धक कम्पनीले 'स्थानीय सरकार र स्थानीय जनतासँग सहकार्य गर्न नचाहेको र केही अराजक व्यक्तिलाई साथ लिई जनतामाथि नै दादागिरी गर्दै आएको' गाउँपालिकाका अध्यक्ष गोविन्दबहादुर खड्काले निर्माण कार्य हाललाई रोकेको बताए।

गाउँपालिकाका अध्यक्ष खड्काले भने, 'श्वेतगंगा हाइड्रोपावर कम्पनीले स्थानीय सरकार र जनतालाई टेरेन। त्यसले आफ्नो कार्यस्थलबाट निस्केको धुलो न्यूनीकरण गर्न जनता र हामी जनप्रतिनिधिले धेरै पटक अनुरोध गर्‍यो तर कम्पनीका मालिकहरुले हाम्रो कुरै नसुनी दादागिरी गरि नै रहे।'

उनका अनुसार कम्पनीले स्थानीय जनतालाई दिने भनेको रोयल्टीसमेत दिएन। त्यसपछि करिब २२ सयको संख्यामा आएको स्थानीय जनताले गाउँपालिकाको कार्यालय घेरा हाले। 'म जनताको सेवक हुँ। जनताको आदेश पालना गर्दै मैले तत्कालका लागि काम रोकिदिएको हो, उनले भने।

स्थानीयको माग सम्बोधन गरिदिन्छु भन्दै पटक-पटक वार्तामा बोलाएर स्थानियलाई झुलाई राखेको भन्दै स्थानीय संघर्ष समितिका संयोजक केशर पौडेलले गुनासो गरे। 'हामीले धेरै पटक वार्तामा बस्न फिल्ड मेनेजर बसन्त पौडेलसँग आग्रह गर्‍यो, वडा कार्यालय, गाउँपालिका कार्यालय हुँदै जिल्ला प्रशासन कार्यालय र जिल्ला वन कार्यालयसम्मलाई जानकारी गरायौं, तर हाम्रो कुनै सुनुवाई भएन हामी अन्यायमा पर्यौं', उनले भने।

श्वेतगंगा हाइड्रोपावर कम्पनीका फिल्ड मेनेजर बसन्त पौडेलले स्थानीयको माग कम्पनीले पूरा गर्न नसक्ने खालका रहेको बताए। उनले भने, 'हाइड्रो कम्पनीको नीति-नियममा रहेर पूरा गर्न सक्ने खालका माग पूरा गर्न तयार छौं तर अहिले गाउँपालिका अध्यक्षद्वारा पत्र काटेको कारण कामकाज ठप्प पारेको हो।'

हाइड्रोपावरले वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रणका लागि उचित जिम्मेवारी पूरा गर्नु पर्ने, कम्तीमा १५ शैयाको अस्पताल निर्माण गर्नुपर्ने, बोर्डिङ स्कुलको व्यवस्था, आयोजनाको कारण सुख्खा भएको खानेपानीको उचित व्यवस्था, अति प्रभावितलाई रोजगारीको व्यवस्था गर्नुपर्ने स्थानीयले माग गर्दै आएका छन्।

उनीहरुले अधिकतम शेयरको व्यवस्था, जग्गाजमिनको चलन चल्तीको मूल्यांकनको आधारमा मुआब्जा, आयोजना वरिपरिको सडक व्यवस्थित हुनु पर्ने, क्रसर उद्योग जनबस्तीदेखि कम्तीमा ५ सय मिटर टाढा सञ्चालन हुनु पर्ने लगायतका मागहरु स्थानीयले राख्दै आएका छन्।

श्वेत गंगा हाइड्रोपावर लिखु-३ को काम सुचारु भएसँगै अहिलेसम्म टिपरको ठक्करबाट दुईजना स्थानीयको ज्यान गइसकेका छन् भने एक जना अझै उपचारत्मक छन्।

ओखलढुङ्गा र रामेछाप जिल्लाको सिमानामा निर्माणाधीन गंगा हाइड्रोपावर लिखु-३ बाट २८ दशमलव ५ मेगावाट क्षमताको विद्युत् उत्पादन हुने अनुमान गरिएको छ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०७५/०९/२२

‘बूढीगण्डकीमा मनपरी निर्णय गर्नेहरु राष्ट्रघाती हुन्, अख्तियारले कारबाही गर्नुपर्छ’

सरकारले गरेको पछिल्लो निर्णयका विषयमा पूर्वप्रधानमन्त्री डा. बाबुराम भट्टराईसँग ऊर्जा खबरका लक्ष्मण वियोगीको बूढीगण्डकी विकास वार्ता : बूढीगण्डकी जलाशय जलविद्युत आयोजना निर्माणबारे विगतदेखि सरकारका निर्णय निकै विवादित हुँदै आए । पछिल्लो निर्णयको विरोध सतहमै देखियो । सरकारले गर्नुपर्ने के हो ? बूढीगण्डकी राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा मैले नै सुरु गरेको हूँ, म प्रधानमन्त्री हुँदा । यो जलविद्युतमात्र नभएर बहुउद्देश्यीय जलस्रोत विकास आयोजना हो । यही मान्यताका साथ उच्च प्राथमिकता प्राप्त ‘राष्ट्रिय गौरवको आयोजना’ घोषणा गरियो । नेपाल आफैले निर्माण गर्नुपर्छ भनेर विकास समिति गठन गरेर काम सुरु गरेको हो । छोटै अवधिमा समितिले विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डिपिआर) देखि जनताको जग्गा अधिग्रहण तथा क्षतिपूर्ति दिने प्रक्रिया सुरु गर्यो । काम अघि बढेकै थियो । आयोजना यसरी नै पूरा गर्नुपर्थ्यो । दुर्भाग्य आयोजना त्यसरी अघि बढेन । कुनै ठूला परियोजना निर्माण हुनेक्रममा दलालहरुले यहाँका राजनीतिक नेतृत्वलाई प्रभावमा पारेर कमिसनको लोभमा गलत हर्कत गर्ने गर्छन् । यही हर्कत बूढीगण्डकीमा पनि प्रवेश गर्यो । तिनै दलालहरुको प्रभावमा पछिल्ला सरकारले निर्णय गर्दै गए । यसपछि बूढीगण्डकी गम्भीर संकटमा छ । म यो आयोजनाको मुख्य परिकल्पनाकार भएको हुँदा अत्यन्त दुखित छु । र, मेरो नयाँ शक्ति पार्टीको तर्फबाट दृढतापूर्वक आग्रह र मत के छ भने बूढीगण्डकी एउटा बहुउद्देश्यीय आयोजनाको मोडलमा नेपाल आफैले निर्माण गर्नुपर्छ भन्ने हाम्रो धारणा छ । सरकारको निर्णयले आयोजना बन्ने कि नबन्ने भन्ने शंका र द्विविधा कायमै छ । अब कसरी अघि बढ्नुपर्छ ? आयोजनाबारे जे-जस्ता निर्णय भए त्यो कमिसनखोरीमा गरिएको हो । दलालहरुको मतियार बनेर गरेको गलत हर्कत हो । यो देश र जनताप्रति गरेको ठूलो अपराध हो । राष्ट्रघात हो । हामीले जुन अवधारणाले काम सुरु गरेका थियौं । त्यहीअनुसार स्वदेशी लगानीमा राष्ट्रिय गौरवको आयोजना अघि बढाउनुपर्छ । जनताले पनि यस्ता कुरा बुझेर राजनीतिक दलहरुको आग्रह पूर्वाग्रहभन्दा माथि उठेर यस्ता विषयमा आवाज उठाउनुपर्छ । द्विविधाको निकास कसरी गर्न सकिएला त ? सरकारले कुनै विदेशी कम्पनीलाई दिएको भन्ने नै होइन । यो कमिसनखोरीमा गरिएको चलखेल हो । यी अपराधीलाई कारबाही गर्नुपर्छ । अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले छानबिन गरेर यस्ता कमिसनखोर तथा कमिसन खाएर आयोजना तुहाउन षडयन्त्र गर्नेलाई दण्डित गर्नुपर्छ । र, यो आयोजना आफैले निर्माण गर्ने मोडलमा अघि बढाउनुपर्छ । गोरखा र धादिङका राजनीतिक नेतृत्व तथा दलबीच

समन्वय र सहकार्य नहुँदा पनि आयोजनाले गति लिन नसकेको भन्न मिल्छ ? जनता र राजनीतिक दलहरूबीच कुनै विमति छैन । त्यहाँका जनताले आयोजनालाई यसरी सहयोग गरेको उदाहरण नेपालमा अन्यत्र कतै छैन । यसका बावजुत ठूला पार्टीभित्रीका कमिसनखोरले गरेको गलत हर्कतले समस्या देखिएको छ । यसलाई परास्त गर्नुपर्छ । राजनीतिक दल त्यहाँका सांसद तथा जनता यो विषयमा एक मत छन् । स्वदेशी मोडलमा निर्माण गर्ने भन्ने सन्दर्भमा उपयुक्त मोडल के हुन सक्ला ? नेपाल आफैले निर्माण गर्ने भन्नुका पछाडि कारण छन् । किनकि यो जलविद्युत आयोजनामात्र होइन । १२ सय मेगावाट विद्युतमात्र निकालेर लाभदायक हुँदैन । फेवातालभन्दा १५ गुणा ठूलो ताल वा जलाशय बन्छ । ताल वरिवरि उद्योग, सेवा र पर्यटन विकास गर्छौं । यसले त्यहाँ लाखौं जनतालाई रोजगारी दिन्छ । यहाँ सञ्चय भएको पानीले नारायणघाटसम्म थुप्रै विद्युत आयोजना निर्माण गर्न सकिन्छ । हिउँदमा जम्मा हुने पानीले चितवन नवलपुरलगायत क्षेत्रमा सिँचाइ हुन सक्छ । भारतमा जाने पानीको उचित लाभ लिने सकिन्छ । भारतलाई बेचेबापत राजस्व संकलन गर्न सक्छौं । बूढीगण्डकी यो दृष्टिकोणले परिकल्पना गरिएको आयोजना हो । सरकारले पेट्रोलियम पदार्थमा कर लगाएको छ । यसबाट अहिलेसम्म करिब २५ अर्ब रुपैयाँ उठिसकेको छ । यसैले यसलाई नेपाली जनताले सजिलैसँग व्यवस्थापन गर्न सक्छन् । आयोजना प्रभावित कतिपय क्षेत्रमा मआब्जा बाडिसकियो । तर, कति ठाउँमा मूल्यसमेत तोकिएको छैन । यस्तो अवस्थामा आयोजना कसरी अघि बढ्न सक्छ ? हामीले दबाव दिइरहेका छौं । मुआब्जा एकैपटक दिनुपर्छ । केही ढिला भयो । आरुघाट, आर्खेत र धादिङ खहरेतरफ केही ठाउँको बाँकी छ । यस क्षेत्रमा चालू वर्ष नै मुआब्जा दिने भन्ने कुरा भएको छ । रकम पनि विनियोजन भई संकलन भइसक्यो । समयमै बाँडिनुपर्छ भनेर हामीले दबाव दिइरहेका छौं । योसँगै जनताको आवासको व्यवस्थापन पनि त्यहीँ हुनुपर्छ । यति ठूलो आयोजना निर्माण हुँदा यसको लाभ स्थानीयले पाउनुपर्छ नि । हिजो ठूला आयोजना निर्माण हुँदा यसको लाभ त्योभन्दा बाहिरका अदृश्य शक्तिले लिए । वास्तविक प्रभावितले पाएनन् । तर, बूढीगण्डकीको परिकल्पना गर्दादेखि नै यसको लाभ स्थानीयले पाउनुपर्छ भन्ने पक्ष अन्तरनिहित छ । जलाशय वरिपरि रिडरोड बनाउने, आवास तथा औद्योगिक र सामाजिक सेवाका क्षेत्र विभाजन गरिनेछ । भू-उपयोग योजना बनाएर जनतालाई त्यहीँ आवास तथा घरघडेरीको व्यवस्था गर्ने भन्ने परिकल्पना भएको छ । यसो हुँदा विस्थापित हुनेलाई रिडरोड वरिपरि पुनस्थापना गरिनुपर्छ । हाम्रो यही सुझाव छ । सरकारलाई यसरी नै दबाव दिइएको छ । पुनर्बास र पुनस्थापनाको सन्दर्भमा विस्थापितलाई त्यहीँ राख्न पुग्ने जमिन पर्याप्त होला वा विकल्प पनि सोचिएको छ ? त्यहाँ खेर गएको प्रशस्त जमिन छ । पाखो जमिन त्यति उत्पादनमुलक पनि छैन । यसलाई व्यवस्थित योजना अन्तर्गत सरकारले पूर्वाधार विकास गर्यो भने धादिङ र गोरखाका प्रभावितलाई व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ । योसँगै मध्यपहाडी लोकमार्ग

जान्छ, धादिङ सल्यानटार र गोरखा आरुघाटको छेउबाट । यसको छेउमा पनि व्यवस्थित सहर निर्माण गर्न सकिन्छ । प्रभावितलाई त्यहीं पनि राख्न सकिन्छ । यसो हुँदा प्रभावितलाई सजिलै व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ । जग्गाको मुआब्जा बाडिएको छ । बाँडिदैछ । तर, सरकारले आयोजना निर्माण गर्न गर्नुपर्ने नीतिगत व्यवस्था प्रष्ट छैन । आयोजना निर्माणको अनिश्चितता कसरी चिर्न सकिन्छ ? बूढीगण्डकी जसरी पनि निर्माण गर्नुपर्छ । जो भ्रष्टाचारमा लिप्त भएर खेलवाड गरिरहेका छन् । तिनलाई छानबिन गरेर कारबाही गर्नुपर्छ । र, आयोजना राष्ट्र आफैले निर्माण गर्नुपर्छ । कुनै विदेशी कम्पनीलाई दिइएकै छैन । दिने भनेको हो । पहिला पनि नेपालीले बनाउन सुरु गरेकै हो, विकास समिति बनाएर । पछि कम्पनी भनियो । मोडल अरु पनि हुन सक्छ । नेपाल आफैले बनाउने भन्ने नै मुख्य मोडल हो । यसैलाई प्राथमिकता दिनुपर्छ । कुनै समस्या आउँदैन । तल्लो तटीय लाभका विषयमा भारतले प्रयोग गर्ने पानीको मूल्य लिने उपाय के हुन सक्छ ? भारतसँग पारस्परिक लाभका विषयमा वार्ता गरेर जाने हो । हिउँदमा बढी पानीको प्रयोग भारतले प्रयोग गर्न पाउँछ । यसबाट हुने फाइदा लिन भारतसँग वार्ता गरेर उचित राजस्व संकलन गर्न हामी सक्छौं । त्यो वार्ताबाटै हल गर्न सकिन्छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०९/२२

जलविद्युत् राजस्व प्रभावित स्थानीय तहलाई मात्र

भीम गौतम

सरकारले जलविद्युत् आयोजनाबाट प्रभावित स्थानीय तहलाई मात्र विद्युत्को राजस्व (रोयल्टी) दिने प्रस्ताव गरेको छ । विगतमा प्रभावित निकायलाई भन्दा प्रभावित जिल्लालाई राजस्व दिइँदै आएकोमा राष्ट्रिय प्राकृतिक तथा वित्त आयोगले विद्युत्को रोयल्टी स्थानीय तहलाई मात्र दिने गरी प्रस्ताव गरेको हो ।

देश संधीयतामा गएपछि विद्युत् लगायतका प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त राजस्वमध्ये ५० प्रतिशत संघ तथा २५-२५ प्रतिशत प्रदेश र स्थानीय तहलाई दिने अन्तर सरकारी वित्तिय व्यवस्थासम्बन्धी ऐनमा उल्लेख छ । ऐनअनुसार आयोगले विगतमा प्रभावित जिल्लालाई दिने र जिल्लाबाट वितरण गर्ने प्रणालीको अन्त्य गरेर सिधै प्रभावित स्थानीय तहलाई दिने व्यवस्था गर्न लागेको हो । यो व्यवस्थाले जिल्लाले पहिलाको जस्तो राजस्वबापतको रकम पाउने छैन भने सिधै प्रभावित स्थानीय तहको खातामा मात्र २५ प्रतिशत रकम जानेछ । आयोगले आयोजनाको प्रभावित एक भन्दा बढी स्थानीय तह वा प्रदेश भएमा त्यसको बाँडफाँड कसरी गर्नेबारे कार्यविधि बनाउन लागेको छ ।

आयोगले विद्युत् लगायतका अन्य प्राकृतिक स्रोतको बाँडफाँडबारे कार्यविधि बनाएर सुझावका लागि सार्वजनिक समेत गरेको छ । आयोगका सचिव वैकुण्ठ अर्यालले सरोकारवालाहरूसँग सल्लाह सुझाव मागिएको र आगामी माघभित्र बाँडफाँडबारेको प्रावधान टुंग्याउने लक्ष्य राखिएको जानकारी दिए । “मस्यौदा सल्लाह सुझावमा लागि पठाएका छन्, केही सुझाव पनि आएका छन्, यसबारे आगामी माघभित्र टुंग्याउँछौं,” अर्यालले भने ।

विगतमा प्राप्त ५० प्रतिशत राजस्वमध्ये सम्बन्धित जिल्लालाई १२ प्रतिशत तथा अन्य विकास क्षेत्रका जिल्लाहरूमा बाँकी दामासाही आधारमा वितरण गर्ने गरिएको थियो । जिल्लामा गएको विद्युत् राजस्व समेत तत्कालीन जिल्ला विकास समितिका पदाधिकारी र राजनीतिक व्यक्तिहरूको संलग्न रहेको समन्वय समितिले पहुँचको आधारमा वितरण गर्दा प्रभावित क्षेत्रमा भने राजस्वको हिस्सा कम पुग्ने गरेको थियो । स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इप्पान) नेपालमा उपाध्यक्ष कुमार पाण्डे आयोजनाहरूले बुझाएको राजस्व समयमै र प्रभावित क्षेत्रमा नपुग्दा वितरणमा समस्या देखिएकोले सरकारले तुरुन्तै पुग्ने गरी व्यवस्था गर्नुपर्ने बताउँछन् । “जहाँ आयोजना बन्छ, त्यही राजस्व जानुपर्ने हो तर नजाँदा समस्या छ । जुन बेला बुझायो, त्यो बेलामै जानुपर्ने व्यवस्था हुनुपर्छ,” उनले भने, “अहिले त बुझाएको एक बर्षपछि जाने गरेको छ, यसले विद्युत् वापतको राजस्व आफ्नो क्षेत्रमा आएको अनुभूति हुन सकेको छैन ।” उनी प्रत्येक महिनामै सम्बन्धित प्रदेश र स्थानीय तहलाई दिने र प्रभावितलाई राजस्व पुग्ने व्यवस्था गरेमा यसले प्रभावित क्षेत्रका वासिन्दाले प्रत्यक्ष फाइदाको महशुस गर्ने तथा अन्य जलविद्युत् आयोजनाहरू अघि बढाउन पनि सहज हुने बताउँछन् ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०९/२२

‘सोलारबाट ३० वर्षमा ६० मेगावाट’

३० वर्षमा सौर्यऊर्जा (सोलार) बाट ६० मेगावाट बराबरको बिजुली उत्पादन भएको छ ।

चितवनमा भएको नेपाल सौर्य विद्युत् उत्पादक संघको १८औं वार्षिक साधारणसभामा ३० वर्षे सोलार इतिहासमा ६० मेगावाट बराबरको विद्युत् उत्पादन भएको जानकारी दिइएको हो । २२ वर्षदेखि वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रसँग सहकार्यमा काम गर्दै आएका निजी क्षेत्रका व्यवसायीले करिब ११ लाख अर्थात् ८ प्रतिशत उपभोक्तामा सोलारको पहुँच पुगेको तथा ३ मेगावाट नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको ग्रिडमा समेत जोडिसकेको साधारणसभामा जानकारी दिइएको थियो ।

साधारणसभामा बोल्दै राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्य डा. कृष्णप्रसाद ओलीले नेपाल आफैं पनि नवीकरणीय ऊर्जाका स्रोत जलविद्युत्, सौर्यऊर्जा, वायुऊर्जा र वायोमास ऊर्जामा धनी मुलुक भए पनि खनिज इन्धन आयात गरी उपभोग गरिरहनु परेको बताउँदै यसको विकास र प्रवर्द्धनमा जोड दिनुपर्ने बताए । खनिज इन्धनको आयात घटाउँदै स्वच्छ ऊर्जा प्रविधि परिचालन बढाउँदै जाने नीति सरकारले लिएको बताउँदै घरायसी प्रयोजनसहित औद्योगिकीकरण क्षेत्रमा पनि यसको उपयोग बढाउनुपर्ने बताए । नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठानका सचिव डा. बुद्धिरत्न खड्गेले मुलुकको आवश्यकता सुहाउँदो नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि विकासका अध्ययन अनुसन्धान गर्दै प्राज्ञिक जनशक्तिलाई उपयोग गर्नु उपयुक्त हुने बताए । वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रका कायममुकायम कार्यकारी निर्देशक नवराज ढकालले उक्त कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै नेपाल सरकार ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको केन्द्रले विद्युत् सुविधा नपुगेका मुलुकका दुर्गम तथा सबै खालका क्षेत्रमा नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि पुऱ्याउँदै विभिन्न कार्यक्रम सफलतापूर्वक सञ्चालन गर्दै आएको उल्लेख गरे । ऊर्जा दक्षता, जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण गर्ने तीनै तहका सरकारका साथ सहकार्य र समन्वय गर्न केन्द्रले आधारभूत तयारी गरेको उनले बताए ।

नेपाल नवीकरणीय ऊर्जा परिसंघ अध्यक्ष गुणराज ढकालले नवीकरणीय ऊर्जा प्रवर्द्धनका लागि भएका नीति, कार्यक्रम निजी क्षेत्र र उपभोक्तामैत्री हुन नसकेको हुनाले नयाँ र परिमार्जित नीति निर्माण गर्न आवश्यक रहेको बताए । नेपाल सौर्य विद्युत् उत्पादक संघका अध्यक्ष किरण गौतमले मुलुकलाई आवश्यक नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि प्रवर्द्धन गर्न निजी क्षेत्रको महत्वपूर्ण योगदान रहेको बताए । निजी क्षेत्र साझेदारीलाई सशक्त र प्रभावकारी तुल्याउन विद्यमान नीति र कार्यविधि परिमार्जन गर्नुपर्ने बताउँदै विशेषगरी लगानी नीति, कर नीति र दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्ने नीतिमा सरकारले ध्यान दिनुपर्नेमा उनको जोड थियो ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७५/०९/२३

बुढीगण्डकीकै बाटोमा ७ सय ६२ मेगावाटको तमोर आयोजना

अन्योलले भएन डिटेल डिजाइन, आउन सकेन एडिबीको ७० करोड अनुदान

पुष्प कोइराला

तमोर जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना लगानी र प्रतिफलका हिसाबले निकै आकर्षक मानिन्छ । तर, सरकारले ठोस निर्णय गर्न नसक्दा ७ सय ६२ मेगावाटको उक्त आयोजना अघि बढ्न सकेको छैन । सो आयोजना निर्माण गर्दा निर्माणाधीन ३७.५ मेगावाटको काबेली र २१.५ मेगावाटको हेवाखोला जलविद्युत् आयोजना विस्थापनमा पर्ने भएका छन् । यसरी विस्थापन हुने आयोजनालाई कसरी सम्बोधन गर्ने र कुन मोडालिटीमा अघि बढ्ने भन्ने विषयको टुंगोमा ऊर्जा मन्त्रालय पुग्न सकेको छैन । ऊर्जासचिव दिनेशकुमार घिमिरेले तमोर जलाशययुक्त आयोजना अघि बढाउन मन्त्रालयले छलफल जारी राखेको बताए । 'विस्थापित हुने दुई आयोजनाका प्रवर्द्धकसँग छलफल गरिरहेका छौं, उनले भने, 'यो आकर्षक आयोजना अघि बढाउनेपर्छ ।'

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले २ सय मेगावाटको लाइसेन्स लिएर यो आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरेको थियो । तर, प्राधिकरणको अध्ययन प्रतिवेदनले ७ सय ६२ मेगावाटमा आयोजना अघि बढाउँदा उपयुक्त हुने देखाएको थियो । आकर्षक देखिएपछि आयोजना अघि बढाइहाल्न नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले ०७३ सालमै सहायक कम्पनीका रूपमा तमोर पावर कम्पनी लिमिटेड दर्ता गरेको हो । तर, प्राधिकरणले माग गरेअनुसार ऊर्जा मन्त्रालयले हालसम्म सो आयोजना तमोरलाई हस्तान्तरण गरेको छैन, न त सो आयोजनाको लाइसेन्स नै २ सय मेगावाटबाट ७ सय ६२ मेगावाटमा अपग्रेड गरिदिएको छ ।

मन्त्रालयले प्राधिकरणलाई अध्ययनका लागि दिएको लाइसेन्सको अवधिसमेत २ वर्ष गुज्रिसकेको प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले बताए । 'अहिले त प्राधिकरणसँग लाइसेन्स पनि छैन,' उनले भने, 'निर्माणाधीन दुई आयोजना डुब्ने गरी ७ सय ६२ मेगावाटको लाइसेन्स दिन पनि मिल्दैन । लाइसेन्स नहुँदा आयोजनाको डिटेल डिजाइन बनाउने काम अघि बढ्न सकेको छैन ।'

अध्ययन गर्न दिन काबेली र हेवा सहमत

७ सय ६२ मेगावाट क्षमतामा आयोजनाको डिटेल डिजाइन प्रतिवेदन तयार पार्न काबेली र हेवाका प्रवर्द्धक सहमत भएका छन् । तर, आयोजना विस्थापनका लागि ती दुई आयोजनाले सर्तहरू राखेको प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक घिसिङको भनाइ छ । 'अहिलेबाटै डिटेल डिजाइनलगायतका काम सुरु भए पनि तमोर निर्माण पूरा हुन १०-१२ वर्ष लाग्न सक्छ,' उनले भने, 'निर्माण पूरा हुने क्रममा रहेका दुई आयोजनाबाट त्यतिन्जेल बिजुली निकाल्ने र तमोर सञ्चालनमा आउने वेला उचित क्षतिपूर्तिसहित विस्थापित गर्ने गरी अघि बढ्न सकिन्छ ।'

७० करोड अनुदान दिने एडिबीको इच्छा

आयोजनाको डिटेल डिजाइन बनाउन झन्डै ७० करोड रूपैयाँ लाग्ने प्राधिकरणको अनुमान छ । सो रकम अनुदानमा दिन एसियाली विकास बैंकले इच्छा देखाएको थियो । तर, ७ सय ६२ मेगावाटको लाइसेन्स नै नभएका कारण सो सहयोग रकमलाई अर्थ मन्त्रालयले स्वीकृति दिएन । जसले गर्दा सहयोग आउन सकेन । 'उक्त सहयोग रकम आउने आशामा आयोजनाको डिटेल डिजाइन निर्माणको परामर्श सेवा खरिदका लागि प्राधिकरणले अघि बढाएको प्रक्रिया नै रोकियो,' कार्यकारी निर्देशक घिसिङले भने ।

तमोर-चिसाङ डाइभर्सनबाट ३० हजार हेक्टरमा सिँचाइ

तमोर आयोजनाको बाँधलाई प्रयोग गरेर सरकारले तमोर-चिसाङ डाइभर्सन योजनासमेत अघि बढाएको छ । यो आयोजनामार्फत ६० मेगावाट थप विद्युत् प्राप्त हुने अनुमान छ । त्यस्तै, झापा, मोरङ र सुनसरीका झन्डै ३० हजार हेक्टर जमिनमा सिँचाइ हुनेसमेत अपेक्षा गरिएको छ ।

अलमलमै बित्यो ३३ वर्ष

पाँचथर र तेह्रथुमको सीमामा सप्तकोसीको सहायक नदी तमोरमा आयोजना पर्छ । बाँधस्थल तत्कालीन तेह्रथुमको ओख्रे र पाँचथरको स्याबरुम्बा गाविसमा पर्छ । धरान-धनकुटा सडकको मूलघाटदेखि ३० किलोमिटरको दूरीमा छ । यो पहुँच मार्ग खुलिसकेको छ । जाइकाले ०४१-४२ मै 'कोसी नदी जलस्रोत विकासको गुरुयोजना अध्ययन' मार्फत यो आयोजनाको अध्ययन गरी आकर्षक मानेको थियो । ४ चैत ०६८ मा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले आयोजना अध्ययन गर्न लाइसेन्स माग गरेको थियो । ऊर्जा मन्त्रालयले ३० साउन ०७० मा अनुमति दिएको थियो । राष्ट्रिय ऊर्जा संकट निवारण तथा विद्युत् विकाससम्बन्धी अवधारणा पत्र-०७२ मा ०८२ भित्र यो आयोजना सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिइएको थियो । १९ फागुन ०७३ मा ७ सय ६२ मेगावाटको परिमार्जित लाइसेन्सका लागि प्राधिरणले ऊर्जा मन्त्रालयमा आवेदन गरेको थियो । तर, हालसम्म आयोजनाबारे ठोस निर्णयमा सरकार पुगिसकेको छैन ।

अब बुढीगण्डकीको बाटोमा

०४० सालबाट अध्ययन सुरु भएको बुढीगण्डकी जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण मोडालिटी अझै तय हुन सकेको छैन । सरकार र सरोकारवाला सबैले आयोजना बन्नैपर्ने बताउँदै आएका छन् । तर, कहिले विकास समिति, कहिले कम्पनी त कहिले विदेशी निर्माणकर्तामार्फत निर्माण गर्ने निर्णयहरू भए । कहिले विदेशी कम्पनीलाई दिने त कहिले आन्तरिक लगानीमै बनाउने भन्नेजस्तो सरकारको अपरिपक्व निर्णयले हालसम्म यो आयोजना निर्माणमा जान सकेको छैन ।

३५ वर्षको अवधिमा कुल मिलाएर जग्गा अधिग्रहण पनि सकिएको छैन । बुढीगण्डकीमा हुने भनिएको लगानीको एकतिहाइ लगानीमै निर्माण हुने र वार्षिक ऊर्जा पनि बुढीगण्डकीकै हाराहारीमा तमोरले दिने अध्ययनले देखाएको छ । यस्तो आकर्षक आयोजनामाथि स्वार्थ समूहको अस्वस्थ खेलले यो आयोजना तत्कालै अघि बढ्दा भनेर विश्वास

गर्न नसकिने ऊर्जा क्षेत्रका जानकारहरू बताउँछन् ।

यस्तो हुन सक्छ लगानी मोडालिटी

आयोजनाका लागि १ खर्ब २५ अर्ब रुपैयाँ लगानी हुने प्राधिकरणको अध्ययनले देखाएको छ । यो आयोजना आन्तरिक लगानीमै बनाउने विभिन्न विकल्प हुन सक्छन् । तर, तमोर जलाशययुक्त आयोजना निर्माणमा दबाब दिन ताप्लेजुड, तेह्रथुम, धनकुटा र पाँचथरका स्थानीयले एउटा सरोकार समिति नै बनाएका छन् । दबाब सिर्जना गर्दै आएको तमोर संयुक्त सरोकार समितिका संयोजक प्रकाश दुलालका अनुसार समितिले एउटा विकल्प सुझाएको छ । त्यसअनुसार अनुमानित कुल लागतको ७० प्रतिशत (८७.५ करोड रुपैयाँ) ऋण लिन सकिन्छ । ३० प्रतिशत (३७.५ करोड रुपैयाँ) प्रवर्द्धक सेयरलाई शतप्रतिशत मानी यसको ७० प्रतिशतले हुन आउने २६ अर्ब २५ करोड रुपैयाँ जुटाउन प्रदेश १ का १ सय ३७ स्थानीय तहलाई २६ प्रतिशत (प्रतिस्थानीय तह ५ करोड रुपैयाँ) सेयर दिन सकिन्छ । त्यस्तै, १ नम्बर प्रदेशलाई १४ प्रतिशत, केन्द्र सरकारलाई १० प्रतिशत, प्राधिकरणलाई १५ प्रतिशत र सञ्चयकोषजस्ता सार्वजनिक कोषहरूलाई ३५ प्रतिशत सेयर दिएर जुटाउन सकिन्छ । यसबाहेक आन्तरिक लगानीमै सो आयोजना बनाउने अन्य विकल्पसमेत पहिल्याउन सकिन्छ ।

श्रोत: काब्लिपुर, २०७५/०९/२३

माथिल्लो कर्णालीमा लगानी बोर्डले निर्णय गर्न सकेन

विजय तिमल्सिना

लगानी बोर्ड कार्यालय माथिल्लो कर्णालीको विषयमा अनिर्णीत बनेको छ। आयोजना निर्माणका लागि वित्तीय व्यवस्थापन गर्न भारतीय कम्पनी जीएमआरलाई दिइएको म्याद असोजमै सकिए पनि बोर्ड कार्यालयले म्याद थप गर्ने वा नगर्ने विषयमा कुनै निर्णय गरेको छैन। जीएमआरले भदौमा म्याद थपका लागि बोर्ड कार्यालयमा निवेदन दिएको थियो। आइतबार पनि प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा लगानी बोर्ड सञ्चालक समितिको बैठक बस्यो। बैठकमा माथिल्लो कर्णालीबारे कुनै निर्णय नभएको प्रवक्ता उत्तमभक्त वाग्लेले बताए। 'बैठकमा जीएमआरले म्याद थप गर्न दिएको निवेदनबारे जानकारी गराइयो अरु कुनै निर्णय भएन,' उनले भने, 'बैठक आगामी महिना हुने लगानी सम्मेलनमा केन्द्रित थियो।'

९ सय मेगावाटको आयोजना निर्माणका लागि आयोजना विकास सम्झौता (पीडीए) हुँदा दुई वर्षभित्र वित्तीय स्रोत जुटाउने प्रावधान राखिएको राखिएको थियो। बोर्ड र जीएमआरबीच २०७१ असोज ३ गते पीडीएमा हस्ताक्षर भएको थियो। पीडीएको प्रावधानअनुसार २४ महिनाभित्र आयोजना निर्माणका लागि वित्तीय स्रोत जुटाइसक्नुपर्ने भए पनि बोर्ड कार्यालयले जीएमआरलाई दुई पटक एकएक वर्षका लागि म्याद थप गरिसकेको छ।

यो अवधिमा वित्तीय व्यवस्थापन हुन नसके बढीमा एक वर्षका लागि मात्रै म्याद थप्न सकिने व्यवस्था सम्झौतामा भए पनि कम्पनीले दुई वर्ष म्याद थपको सुविधा पाइसकेको छ। दोस्रो पटक थपिएको म्यादमा पनि कम्पनीले वित्तीय व्यवस्थापन गर्न नसकेपछि आयोजनाको संयोजन गरिरहेको लगानी बोर्ड अनिर्णीत छ।

जीएमआरले माथिल्लो कर्णालीबाट उत्पादित विद्युत्मध्ये पाँच सय मेगावाट बंगलादेश निर्यातका लागि समझदारी गरिसकेको छ। बंगलादेशको पावर डेभलपमेन्ट बोर्डले नेपालमा उत्पादित विद्युत् आफ्नो देशमा लैजान भारतीय एनटीपीसी विद्युत् व्यापार निगमसँग अघिल्लो वर्ष अप्रिलमा समझदारी गरेको थियो।

भदौ तेस्रो साता बंगलादेश भ्रमणमा गएका ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनलाई त्यहाँका समकक्षी नसरुल हमिदले मन्त्रपरिषद् बैठकले नेपालमा उत्पादित विद्युत् भारत हुँदै बंगलादेश भित्र्याउन समझदारी पारित गरेको जानकारी गराएका थिए।

गत महिना काठमाडौंमा बसेको नेपाल-बंगलादेशबीचको संयुक्त ऊर्जा संयन्त्रको बैठकले समेत माथिल्लो कर्णालीबाट पाँच सय मेगावाट विद्युत् गर्ने बंगलादेश सरकारको निर्णय अनुमोदन गर्ने निर्णय गरेको थियो।

आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् खरिदका लागि प्रवर्द्धक र बंगलादेशी सरकारले समझदारी गरिसकेको भए पनि आयोजना निर्माणमा भने अन्योल देखिएको छ।

अछाम, दैलेख र सुर्खेत जिल्ला छुने गरी कर्णाली नदीमा बन्ने आयोजनाबाट सन् २०२१ मा विद्युत् उत्पादन गर्ने लिइएको थियो। वित्तीय व्यवस्थापनमा प्रवर्द्धक कम्पनीको असफलताका कारण आयोजना निर्माणमा भने ढिलाइ हुने पक्का भएको छ।

जीएमआरसँग भएको आयोजना विकास सम्झौताअनुसार माथिल्लो कर्णालीबाट उत्पादित कुल विद्युत्को १ सय ८ मेगावाट विद्युत् नेपालले निःशुल्क पाउनेछ। साथै आयोजनाको २७ प्रतिशत पुँजी पनि नेपालले निःशुल्क पाउने व्यवस्था गरिएको छ। यसबापत सरकारले आयोजना निर्माणको क्रममा निर्माण सामग्रीमा कर छुट दिने व्यवस्था सम्झौतामा राखिएको छ।

जीएमआरले नेपालमा निर्माण गर्ने भनेको अर्को छ सय मेगावाटको आयोजना माथिल्लो मरुयाङ्दी २ बाट भने हात झिकिसकेको छ। माथिल्लो मरुयाङ्दी २ निर्माणका लागि जीएमआरको ८२ प्रतिशत सेयर स्वामित्व हुने गरी नेपालमा हिमताल हाइड्रो पावर कम्पनी स्थापना गरिएको थियो।

हिमतालको नाममा आयोजनाको अनुमतिपत्र जारी भएको छ। हिमतालले आफ्नो स्वामित्वको सेयर नेपाली कम्पनी बुटवल पावर कम्पनीसहित हडकडस्थित तीन कम्पनीलाई बिक्री गरेको हो। हिमतालले कुल ३ अर्ब ५३ करोडमा सेयर स्वामित्व बिक्री गरेको हो।

आयोजनाको अनुमतिपत्र लिएर लामो समय निर्माण नगरी अर्को कम्पनीलाई सेयर स्वामित्व बिक्री गर्दा आयोजना निर्माण हुन नसक्ने भन्दै यस्ता आयोजनाको अध्ययनर सुझाव दिन संसदको अर्थ समितिले उपसमिति समेत गठन गरेको हो।

बुधबार संसदको विशेष समय लिएर बोल्दै सत्तारूढ दल नेकपामा नेता भीम रावलले माथिल्लो कर्णालीमा जीएमआरलाई म्याद थप गर्न नहुने धारणा राखेका थिए। उनले पीडीएको प्रावधान विपरीत जीएमआरको म्याद दुई पटक थप गरिएको र फेरि थप्न लागिएको भन्दै सरकारको आलोचना गरेका थिए।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०९/२४

देशभरका नदीको बेसिन योजना बन्दै

भीम गौतम

सरकारले पानीको समुचित उपयोगका लागि देशभरि नदी बेसिन योजना बनाउन सुरु गरेको छ । पानीको उपयोग हुन थालेको सयौं वर्ष नाघेपछि सरकारले पानीको बहुउपयोगका लागि बल्ल नदी बेसिन योजना बनाउन सुरु गरेको हो । विश्व बैंकको सहयोगमा जल तथा ऊर्जा आयोगले जलविद्युत् विकास गुरुयोजना तथा वातावरण र सामाजिक मूल्यांकनसहितको नदी बेसिन योजनाको निर्माण सुरु गरिएको छ । नेपालको पानीको क्षमता र यसमार्फत खानेपानी, सिँचाइ र जलविद्युत्मा गर्न सकिने बहुउपयोगबारे हालसम्म सरकारको कुनै बेसिन योजना छैन । “तीन पर्षभित्र सम्पन्न गर्ने गरी नदी बेसिनको गुरुयोजन निर्माण सुरु गरिएको छ,” आयोगका सहसचिव माधव बेल्वासेले भने, “अहिले नदीको अध्ययनसहित सम्बन्धित क्षेत्रमा पुगेर सरोकारवालासँग छलफल सुरु भइसकेको छ ।” उनका अनुसार, प्रदेश १, २ र ३ मा आयोगले सरोकारवालासँग छलफल भइसकेको छ ।

देशभरिका मुख्य नदी कोसी, गण्डकी, कर्णाली, बागमती, पश्चिम राप्ती, बबई, महाकाली, कमला, कन्काई र मेची नदीको बेसिन अध्ययनको काम आयोगले अघि बढाएको छ । अध्ययनले कुन कुन बेसिनको कुन कुन ठाउँमा कति पानी रहेको र सोको उपयोग कसरी गर्ने भन्ने विषय समेट्ने सहसचिव बेल्वासेले जानकारी दिए । “आर्थिक, सामाजिक, वातावरणीय र प्राविधिक रूपमा विश्लेषण गर्ने गरी अध्ययन सुरु गरेका छौं, उनले भने, “अध्ययनले खानेपानी, सिँचाइ र जलविद्युत्का साथै यसको पर्यटकीय, सांस्कृतिक र अन्य क्षेत्रमा कसरी के के गर्ने भन्ने स्पष्ट तस्बिर आउनेछ ।” करिब ७० करोडको लागतमा निर्माण हुन लागेको नदी बेसिनका लागि चालू वर्षका लागि १० करोड छुट्याइएको छ ।

विना गुरुयोजना हालसम्म जलविद्युत् आयोजनालाई अनुमतिपत्र (लाइसेन्स) दिनुका साथै तत्कालीन आवश्यकताका आधारमा खानेपानी र सिँचाइका आयोजना सञ्चालन हुँदै आएका छन् । बेसिनको अध्ययनपछि भने कुन नदीको पानी के केका लागि उपयोग गर्ने भन्ने स्पष्ट मार्गचित्र आउनेछ । यसले निर्माणाधीन बाहेकका लाइसेन्स लिएका आयोजनाको क्षमता र क्षेत्रबारे समेत अध्ययन गर्ने भएकोले यस्ता आयोजनाबारे समेत नयाँ मार्ग दिने आयोगले जनाएको छ ।

अध्ययन अन्तर्गत सबै प्रदेशमा गएर प्रदेश सरकार, स्थानीय तहका साथै खानेपानी उपयोगका क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्था र सरोकारवालासँग छलफल गर्ने योजना आयोगको छ । यसले नदीको उद्गमस्थलदेखि सिमानासम्मका लागि पानीको उपयोगको कार्ययोजना बन्नेछ । नदीमा बन्ने संरचनाको व्यवस्थापनका लागि समेत अध्ययनले सहयोग गर्ने विश्वास लिइएको छ । हालसम्म भने कुन नदीमा कति पानी छ भन्ने एकिकन छैन । आधिकारिक अध्ययन नभए पनि नेपालमा ६ हजार नदी नाला रहेको र २ खर्ब ७० अर्ब क्युविक मिटर पानी नेपालबाट भारत बगेर जाने गरेको तथ्यांकले देखाएको छ ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०७५/०९/२५

जलविद्युत उत्पादनमा निजी क्षेत्रको फड्को, उत्पादन ५ सय २० मेगावाट पुग्याे

निजी क्षेत्रले जलविद्युत उत्पादन ५ सय २० मेगावाट पुर्याएको छ । जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्न सुरु गरेको २६ वर्षमा निजी क्षेत्रले यो फड्को मारेको हो । कुल जडित क्षमतामध्ये सरकार वा नेपाल विद्युत प्राधिकरणको उत्पादन ४ सय ९६ मेगावाट छ । यसमा ५३.४१ मेगावाटका २ थर्मल प्लान्टबाट उत्पादन हुने विद्युत जोडिएको छैन । २०७४ मंसिरमा प्राधिकरण समान ४ सय ७८ मेगावाट पुर्याएको निजी क्षेत्रले निर्धनाधीन आयोजनाको विद्युत थपिएसँगै विद्युत उत्पादनमा सरकारलाई उछिनेको हो । अहिले निजी क्षेत्रले निर्माण गरेका ७६ जलविद्युतगृहले विद्युत उत्पादन गरिरहेका छन् । यस्तै, प्राधिकरणसँग विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) गरेका २ हजार ५ सय १ मेगावाट बराबरका १ सय १४ आयोजना निर्माणाधीन छन् । यी मध्ये ४ सय ५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसीसहित ७ सय ५६ मेगावाटका १८ आयोजनाको विद्युत आगामी आर्थिक वर्षमा राष्ट्रिय प्रणालीमा थपिँदैछ । ८ मेगावाटको माथिल्लो नौगाड, ८.८ मेगावाटको रुदीखोला 'ए', ९.९ मेगावाटको इवा खोला, २५ मेगावाटको काबेली बी-१, २२ मेगावाटको तल्लो हेवा र २० मेगावाटको तल्लो मोदीबाट निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेका आयोजना हुन् । यस्तै, ४० मेगावाटको खानीखोला-१, २७ मेगावाटको दोर्दीखोला, २३.५ मेगावाटको सोलुखोला र २२.२ मेगावाटको माथिल्लो चाकुको विद्युत चालु आवमा थपिँदैछ । २५ मेगावाटको दोर्दी 'ए', २२ मेगावाटको बागमती, १८ मेगावाटको माथिल्लो सोलु र १४.८ मेगावाटको माथिल्लो सान्जेनको विद्युत पनि एक वर्षभित्र प्रणालीमा जोडिने भएको छ । ६.४२ मेगावाटको माथिल्लो मैलुङ 'ए', ३.३३ मेगावाटको कापडीगाड र ३.२ मेगावाटको गेलुङखोलाले केही महिनामा विद्युत उत्पादन सुरु गर्दैछन् । निजी क्षेत्रका आयोजनाको विद्युत थपिँदै गए पनि प्राधिकरणले निर्माण गरिरहेका १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रो, ६० मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली ३ 'ए' को निर्माणमा भइरहेको टिलाइले उत्पादन अनिश्चित बनेको छ ।

श्रोत: १२खरी डटकम्, २०७५/०९/२५

इष्ट्रन हाइड्रोको काम अन्तिम चरणमा

जिल्लाको पिखुवा खोलामा निर्माण भइरहेको इष्ट्रन हाइड्रोपावर जलविद्युत् आयोजनाको काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

५ मेघावाट क्षमताको उक्त आयोजना निर्धारित समयभन्दा अगाडि सक्ने तयारी रहेको छ । आयोजना करीब रु एक अर्ब २० करोड लागतमा निर्माण भइरहेको छ । आयोजनाको पिपिएअनुसार आगामी असार मसान्तसम्म सकिने सम्झौता भए पनि निर्माण कार्यको गति हेर्दा चालू आर्थिक वर्षको फागुन अन्तिममा सक्ने लक्ष्य राखिएको छ । लामो समय विवादका कारण बन्द रहेको हाइड्रोपावरको डेढ वर्षमै ९८ प्रतिशत काम सम्पन्न भएको हो ।

आयोजनाको मुहानमा बाँध निर्माणको काम भइरहेको छ । विद्युत्गृहदेखि मुहानसम्मको चार किलोमिटर एड्रेस पाइप बिछ्याउने, टरबाईन राख्ने, फोर वे निर्माण, मुहानको बाँध बाँध्ने काम अन्तिम चरणमा रहेको हाइड्रोपावरका इञ्जिनियर रोशन साहले बताए । उनले भने, “निर्माणको काम ९८ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ, हामीले यसलाई निर्धारित समयभन्दा अगाडि सम्पन्न गरेर विद्युत् वितरण शुरु गर्ने लक्ष्य लिएका छौं ।”

विसं २०६२ मा तत्कालीन समयका लागि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग ४५ करोडको लगानीमा दुई दशमलव पाँच मेघावाट क्षमताको विद्युत् उत्पादन हुने गरी सम्झौता सर्भ गरिएको थियो । आयोजनाको २०६७ बाट निर्माण शुरु गरिए पनि सडक, विद्युत् प्रसारण, इन्धन, नाकाबन्दी, भूकम्पलगायत विविध राजनीतिक गतिरोधका कारण कामले गतिलिन सकेको थिएन ।

आयोजनाको विद्युत् क्षमता २०७२ को अन्त्यतिर बढाएर पाँच मेघावाट पुऱ्याइएपछि निर्माणको कामले तीव्रता पाएको जनसम्पर्क अधिकृत दीपेन राईले जानकारी दिए । केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्न तार तान्ने काम अन्तिम चरणमा रहेको उनले जानकारी दिए ।

आयोजनाको कूल इस्टिमेटको १० प्रतिशत आयोजनाबाट प्रभावित स्थानीयका लागि माघमा शेयर खुला गरिने बताइएको छ । प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयले हाइड्रोपावरको कूल रु एक अर्ब २० करोडको प्राविधिक इस्टिमेटमध्ये छ करोड २० लाख बराबरको शेयर पाउने छन् । रासस

श्रोत: कारोबार, २०७५/०९/२५

सय मेगावाटसम्मका आयोजना बनाउन नेपाली नै सक्षम छन्

भीम गौतम

भारतको रुङ्गी विश्वविद्यालयबाट सिभिल इन्जिनियरिङमा बीई र नर्वेबाट हाइड्रोपावर प्लानिङ एन्ड म्यानेजमेन्टमा पोस्ट ग्राजुएट गरेका किरण मल्ल ३० वर्षदेखि जलविद्युत् क्षेत्रमा सक्रिय छन् । हिमाल हाइड्रो एन्ड जनरल कन्स्ट्रक्सनमा इन्जिनियरदेखि उपकार्यकारी निर्देशकसम्म भएका मल्ल तीन वर्ष बुटवल पावर कम्पनीका महाप्रबन्धक पनि भए । ६ वर्ष मेगा टेक हाइड्रो एन्ड इन्फ्रास्ट्रक्चरका संस्थापक अध्यक्ष र ९ वर्षअघि स्थापना भएको हाई हिमालय हाइड्रो कन्स्ट्रक्सन प्रालिका स्थापनादेखि अध्यक्ष रहेका उनी निर्माण सम्पन्न ३ मेगावाटको फिदिम खोला जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्ने युनियन हाइड्रो पावर कम्पनी र निर्माणाधीन २३ मेगावाटको मेवा खोला आयोजनाको प्रवर्द्धक युनियन मेवा लिमिटेडका पनि अध्यक्ष हुन् । उनी संलग्न रहेको कन्स्ट्रक्सन कम्पनी ४२ मेगावाटको मिस्त्रीखोला, ५० मेगावाटको सुपर दोर्दी, ८ मेगावाटको रुदी ए र ६ मेगावाटको रुदी बी आयोजना निर्माण गरिरहेको छ भने ६ आयोजना सम्पन्न गरिसकेको छ । नेपाल हाइड्रो पावर एसोसिएसनका पूर्वअध्यक्ष र स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था इप्पानका सदस्यसमेत रहेका मल्लसँग जलविद्युत् निर्माण र लगानीमा नेपालीको क्षमता र अनुभवबारे कारोबारकर्मी भीम गौतमले गरेको कुराकानीको सार :

तीन दशकदेखि जलविद्युत् क्षेत्रमा सक्रिय हुनुहुन्छ, त्यो बेलादेखि अहिलेसम्मको विश्लेषण गर्दा जलविद्युत् क्षेत्रमा हामी कति सक्षम बन्न सकेका छौं ?

३० वर्षअगाडि मैले ५ मेगावाटको जलविद्युत्मा काम गर्न सुरु गरेको थिएँ । त्यो आयोजनामा ८/१० देशका विज्ञ थिए । अमेरिकी, अस्ट्रेलियन, नर्वेजियन, नेदरल्यान्ड्सलगायतका देशका विज्ञ थिए । सबै मिलेर आयोजना निर्माण गरिएको थियो । सानो सुरुङ बनाउन पनि धेरै विज्ञको आवश्यकता थियो । मेरै अनुभवमा पनि पहिला १२ मेगावाटको, ६० मेगावाटका आयोजनाहरूमा नेपाली जनशक्तिले नै काम गर्न थाल्यो । पहिला आयोजना प्रमुख, इन्जिनियर, प्राविधिकलगायत हुने त्यो बेलाको अवस्था हेरेर विश्लेषण गर्दा त्यसपछि नेपालीले पनि सिक्दै गए । नेपालीको सीप र क्षमता पनि बढ्दै गयो । २/४ मेगावाटबाट नेपालीले अघि बढाउन लागेको जलविद्युत् आयोजना हेर्ने हो भने क्यासेटमा त एक सय मेगावाट पुगिसक्यो । नेपाली १ सय मेगावाटसम्म बनाउन सक्षम भइसकेका छन् ।

नेपाली १ सय मेगावाटसम्मका जलविद्युत् आयोजना बिनाविदेशी बनाउन सक्षम भैसकेका हुन् त ?

एउटा आयोजनाको कुरा गर्दा १ सय मेगावाट आसपासका आयोजनामा बनाउन सक्षम भइसकेका छौं । यसमा प्राविधिकको समस्या भएन । इन्जिनियर, डिजाइनरदेखि लिएर निर्माण गर्ने ठेकेदारसम्म यसका लागि समक्ष भएको प्रमाणित गरिसकेका छन् ।

त्यो बेला सानो जलविद्युत् आयोजनाको लगानीभन्दा पनि निर्माणका लागि विदेशीको भर पर्दा कति पैसा बिदेसिन्थ्यो, अहिले कति स्वदेशमै राख्न सफल भएका छौं, त्यो अहिले विश्लेषण गर्न सकिन्छ ?

नेपालमा निजी क्षेत्रले बनाएका प्रायःजसो आयोजना नेपालीले निर्माण गरेको अवस्था छ । इलेक्ट्रोमेकानिकल उपकरणबाहेक जे-जति सिभिल कार्यहरू छन्, हाइड्रो मेकानिकलको जुन काम छ, त्यो नेपालीले गरेको अवस्था छ । कुनै पनि आयोजनामा सिभिल र हाइड्रोमेकानिकलको कामलाई हेरेर विश्लेषण गर्ने हो भने ७० प्रतिशत पैसा त नेपालमै रह्यो नि । एक मेगावाटको लागत २० करोड मान्ने हो भने १४ करोड त सिभिलमै खर्च हुन्छ । यति पैसा त नेपालकै सर्कुलेसन भइरहेको छ ।

सय र सयभन्दा माथिका ठूला आयोजना नेपालीले बनाउनका लागि अहिलेको वातावरण कस्तो छ ?

सरकारबाट कस्तो सहयोग पाउनुभएको छ ?

सरकारी आयोजनाहरूमा अहिले पनि आर्थिक र प्राविधिक कामहरूका लागि सरकारले ठूला-ठूला क्राइट एरिया राख्ने गरेको छ । यसकारण अहिले पनि नेपाली निर्माणकर्ताले सरकारी निकायबाट आह्वान गरिने टेन्डरहरूमा योग्य नै हुँदैनन् ।

हामीले देशमा यसरी नियम-कानून बनाएका छौं कि यसमा स्वदेशी कन्ट्याक्टरहरू अयोग्य हुन्छन् ।

अहिलेसम्म पनि स्पेसिफिकेसन बनाउँदा नै विदेशी प्रतिनिधिहरूको हात रहने गरेको छ ।

अहिले पनि १० मेगावाटको कुनै जलविद्युत् आयोजनाका लागि टेन्डर आह्वान गरेमा नेपाली कन्ट्याक्टर योग्य हुँदैनन् । तर उदाहरणका लागि हाई हिमालयनले १५/२०/२५ मेगावाटको आयोजना आफैले गरेको छ । हाई हिमालयनले नै ४२ मेगावाटको आयोजना सम्पन्न गर्न गइरहेको छ । सुरुमा ठूलो समस्या आएर हो, नत्र आयोजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न भइसक्यो । तर नेपालको नीति, नियम, कानूनहरूको बाधा-अड्चनका कारणले गर्दा अहिले पनि १० मेगावाटको आयोजना पाउन कठिन छ ।

के सरकारी नीति स्वदेशी मुखी छैन त ?

छैन, यस्ता कमी-कमजोरीलाई सरकारले बुझेर जुन खरिदसम्बन्धी व्यवस्था छ । यसलाई पुनरावलोकन गरेर स्वदेशी कन्ट्याक्टर जसले प्रमाणित गरेर देखाएको छ, यस्ताका हकमा यति जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिसकेको भनेर स्वदेशीलाई नै प्राथमिकता दिँदा भैहाल्छ नि । नेपाली कन्ट्याक्टरको क्षमता बढ्दै गएको हुन्छ तर किन सरकारले ५० मेगावाटको आयोजनाका लागि दुई सय मेगावाट गरिसकेको हुनुपर्ने भनेर व्यवस्था गर्छ । यसलाई सरकारले सरल बनाउनुपर्यो नि । सरकारले नेपाली कन्ट्याक्टरको प्रमाणित क्षमतालाई मान्नुपर्यो नि ।

मेरो तीस वर्षे अनुभवले के भन्छ भने यी सरकारी प्रक्रियालाई सरलीकरण गर्नेपर्छ । सरकारले जलविद्युत्का स्वदेशी निर्माणकर्तालाई प्राथमिकता दिनुपर्छ ।

हरेक देशले स्वदेशी निर्माणकर्तालाई सोझै प्राथमिकता दिन्छ, त्यो पनि दिन मिल्छ । कुनै पनि देशको विकासका लागि त्यो देशको निर्माणकर्ता सक्षम हुनु जरुरी छ । निर्माण गर्ने त उनीहरूले नै हो नि ।

अब जलविद्युत्मा लगानीको कुरा गर्दा हिजो र आजको अवस्थामा के फरक देख्नुभएको छ ?

सरकारको निजी क्षेत्रलाई जलविद्युत् आयोजनाको अनुमतिपत्र (लाइसेन्स) दिएर निर्माण गर्न दिने नीति छ । पहिला त ५ मेगावाट बनाउन पनि साह्रै गाह्रो थियो । अहिले त १ सय मेगावाटसम्म नेपाली बैंकबाट ऋण लिएर निर्माण गर्न थालेका छन् । यसलाई राम्रै प्रगति भएको मान्नुपर्छ । द्वन्द्वका कारणले केही

समय जलविद्युत् क्षेत्रमा निजी क्षेत्रका काममा ढिलाइ भयो । यसमा ब्लास्टिङ गर्नुपर्ने कारण पनि ढिला भयो । यसका कारणले ठूला बाधा-व्यवधानहरू आए । अहिले आएर हेर्दा १ सय मेगावाटसम्मका आयोजनाहरू सजिलै निर्माण भएको देखिन्छ ।

वन, वातावरणदेखि अन्य कुरामा सरलीकरण गर्यो भने अझै ठूला ठूला आयोजना स्वदेशी लगानीबाटै बन्न सक्ने अवस्था देखिन्छ ।

पछिल्लो समयमा जलविद्युत् निर्माणमा समेत सक्रिय भएको नाताले जलविद्युत् क्षेत्रमा नीतिगत रूपमा के-कस्ता समस्या/चुनौती देख्नुभएको छ ?

चुनौतीको कुरा गर्दा वातावरणीय क्षेत्रमा देखिन्छ । यसमा स्वीकृतिका लागि लामो समय लाग्ने अवस्था छ । राज्यलाई जलविद्युत् आयोजना चाहिएको छ भने वातावरण स्वीकृतिका लागि यति धेरै समय खेर फाल्नु आवश्यक छ कि छैन भनेर राज्यले नीति बनाउँदा हेर्नुपर्छ । यसमा सोचविचार गरेर समयलाई कम गर्न ठोस कदम चाल्नुपर्छ । कि वातावरण वा जंगल मात्र चाहिएको हो, जलविद्युत् चाहिएको होइन भनेर सरकारले भन्नुपर्छ । जलविद्युत् उत्पादनलाई प्राथमिकता दिने हो भने वातावरणको प्रक्रिया सहज बनाउनुपर्छ । अर्को वनमा जग्गा प्राप्ति, लिजमा लिने कुरा छ, जहाँ सरकारी र निजी जग्गाको कुरा छ । यसमा पनि सरकारले सहजीकरण गर्नुपर्छ । जलविद्युत् आयोजना बनाउने भनेपछि जग्गाको भाउमा बढ्दानै माग हुन्छ । ७/८ गुणा बढी माग्छन् । यसलाई स्पष्ट नीति बनाएर कार्यान्वयन गर्नुपर्छ । केही समस्या स्थानीयको पनि छ । कुनै जलविद्युत् आयोजना आएपछि हाम्रो खोलामा आयोजना बनाएर लुट्ने आए भन्ने भावना पनि कतिपय ठाउँमा देखिन्छ । यसको सहजीकरण पनि सरकारले गर्नुपर्छ । जलविद्युत् आयोजनाले राजस्व दिन्छन् र त्यो राजस्व तल्लो तहसम्म आइपुग्छ भन्ने जनचेतना सरकारले स्थानीयवासीसम्म पुऱ्याउनुपर्छ । यसबारे बुझाउनुपर्छ । जनचेतनामूलक कार्यक्रम गर्नेपर्छ । म संलग्न भएको तीन मेगावाटको जलविद्युत् आयोजनामा नै स्थानीयवासी आएर तोडफोड गरेर बन्द गरे । कमर्सियल अपरेसन नै गर्न पाएन । यसको कारण एक महिना ढिला भयो । यस्ता माग उचित छन् कि छैनन् भन्ने हेर्नुपर्छ । हुन त वातावरणसम्बन्धी निर्देशिका छ, यसले यतिसम्म गर्न सकिन्छ भनेर उल्लेख छ । यसलाई कार्यान्वयनमा ल्याउनुपर्छ । जहाँसम्म वित्तीय व्यवस्थापनको कुरा छ, यसमा पनि परियोजनामा आधारित वित्तीय व्यवस्थापन छैन । बैंकहरूले व्यक्तिगत रूपमा ग्यारेन्टी बस्न लगाउँछन् । धितो लिएर जमानत राख्ने गरेका छन् । यसको कारणले कतिपय आयोजना बनाउन इच्छुक देखिँदैनन् । ठूला-ठूला उद्योगपतिहरू यसकारण पनि जलविद्युत् आयोजनामा लगानी गर्न तर्किन्छन् । यसमा व्यवधान त देखियो । जलविद्युत् भनेको त सरकारी पानी, घरघरको लगानी हो । यसमा पनि के देखिन्छ भने धेरै प्रमोटरहरू राख्न नदिने अवस्था छ । यसमा कति जनासम्म सेयर होल्डर हुन पाउने भन्ने स्पष्ट व्यवस्था हेर्नुपर्छ । जतिले लगानी गर्न चाहे पनि लगानी गर्न खुल्ला गर्नुपर्छ । अर्को एउटा जलविद्युत् कम्पनीमा भएको व्यक्ति अर्को त्यस्तै कम्पनीको कार्यकारीमा बस्न नपाइने व्यवस्था छ । यसमा किन रोक लगाउने ? किन नियन्त्रणकारी व्यवस्था गर्ने ? कालोसूचीमा छ वा अन्य कुनै समस्या देखिएको भए

त उसलाई बस्न नदिनु ठीक हो, तर कसैसँग क्षमता र स्रोत भने धेरैमा हुँदा के फरक पर्छ र ? उसको स्वतन्त्रतालाई सरकारले किन काट्नुपर्छ र ? यस्ता व्यवधानहरू हटाउनुपर्ने देखिन्छ ।

जलविद्युत्मा लगानीका लागि कुनै बन्देज लगाउनु हुँदैन । जति लगानी गर्न चाहन्छ दिनुपर्छ । किनभने जलविद्युत् आयोजना बनाउन सुरुमा धेरै पैसा लाग्छ ।

पहिला लोडसेडिङ हुनुको कारण पनि सरकारको तर्फबाट लगानी गर्न नसकेको हो नि । किनभने पैसा धेरै लाग्थ्यो । त्यो थाहा हुँदाहुँदै जलविद्युत् आयोजनामा लगानी गर्न किन निषेध र नियन्त्रण गर्ने ? ठूलो पैसा लाग्ने हुनाले सबैले जुटेर आयोजना बनाउने एउटा मोडल भयो, कि त धेरै धनी मान्छेले बनाउने भन्ने अर्को मोडल भयो । कति धेरै धनी छन् र उनीहरूले गर्छन् कि गर्दैनन् त ? यो सवाल हो । नेपालमा के देखिन्छ भने सबै मिलेर बनाउनुपर्ने देखिन्छ । यसकारण निषेध र नियन्त्रणको कुरा नीतिगत रूपमै हटाउनुपर्ने देखिन्छ ।

सरकारले त जलविद्युत् आयोजना प्राथमिकता छ भनिरहेको छ, तर तपाईं सरकारी तहबाटै अवरोध छ भनिरहनुभएको छ । के सरकारी तहबाट अवरोध छ त ?

छ । नीतिगत रूपमै अवरोध छ ।

सरकारले त आफूलाई निजी क्षेत्रमैत्री र जलविद्युत् आयोजनाको सहजीकरण गर्ने निकाय भनिरहेको छ, यो समस्याको समाधान के त ?

जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि समन्वय गर्नुपर्ने विभिन्न मन्त्रालय छन् । विभिन्न विभाग छन् । ऊर्जा मन्त्रालयको एउटा सोच हुन्छ । उसले यति बनाउँछु भनेर भन्छ । यो कहँसँग जोडिन्छ भने कम्पनी रजिस्ट्रार कार्यालय, धितोपत्र बोर्ड, वन, जमिन, वातावरण, स्थानीय निकायलगायतका धेरै ठाउँमा गएर प्रक्रिया अल्झन्छ । प्राथमिकता दियो भनेर के गर्नु काम त भएन नि । सरकारका सबै मन्त्रालय र निकायको जलविद्युत् विकासका लागि एउटै सोच भएन । म संलग्न तीन मेगावाट आयोजनाका लागि प्रसारण लाइन पुग्ने ठाउँसम्म त बल्ल बल्ल बनायौं, नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले बनाउनुपर्ने बनाएन । किन नबनाएको भन्दा त वनले रूख नै छुन दिएन भन्यो । त्यसपछि वनका मन्त्रीदेखि सबै हाकिमकहाँ आफैं गएर कुरा गर्यो । प्राधिकरण, ऊर्जा मन्त्रालयले ३३ केभीमा प्रारम्भिक वातावरणीय प्रभाव (आईई) गर्नु पर्दैन भन्ने कुरा लेखिएको होला, हाम्रो नीतिमा गर्नु पर्दैन भन्ने छैन भनेर त्यहाँका कर्मचारीले भने । यसमा त पहिले नै यति रूख काट्ने भनेर स्वीकृति लिएको हुनुपर्छ । उनीहरूले त तपाईंको फाइल मन्त्रिपरिषद्मा लैजान पनि सक्दैनौं भने । मैले भन्न खोजेको सरकारी निकायकै यसबारे फरक-फरक कानून रहेछ नि । यो त बाझिएको छ नि त । यस्तो कुरा गहिराइमा बुझेमा कहाँनेर अवरोध छ, थाहा पाईहालिन्छ । समस्या सानो हुन सक्छ तर यसले ठूलो समस्या हुन्छ । यसलाई समाधान गर्नुपर्छ । नेताजीलाई यस्तो कुरा थाहा हुँदैन । उनीहरू आ-आफ्नो गुणगानमा व्यस्त हुन्छन् । अहिले हामीले विद्युत् उत्पादनको पक्षबाट हेर्छौं, यहाँ त धेरै समस्या देखिए । यी अहिले पनि छन्, हटेका छैनन् । हटाउनुपर्ने देखिन्छ । यस्ता समस्या मन्त्रिपरिषद्मा जान्छन्, कुनै आयोजना विशेष निर्णय हुन्छ । फेरि अरु आयोजनामा त्यस्ता समस्या दोहोरिन्छन् ।

निजी क्षेत्रले जलविद्युत् आयोजनाको लागत बढी देखाउने हुनाले निजी क्षेत्रको नियमन र नियन्त्रण जरूरी छ भनिरहेका छन्, तर तपाईं त सबै खुल्ला गर्नुपर्छ भन्नुहुन्छ ? कसरी सम्भव छ ?

यो तर्कसंगत कुरा होइन । नियन्त्रण गर्न खोज्नु भनेको त जलविद्युत् आयोजना बनाउन दिन्न भन्नु हो नि । देशले बनाओस् भन्ने चाहन्छ भने त्यो त सम्भव हुने कुरा होइन । यसो भए त लाइसेन्स किन दिने ? कि बाटो बन्द गर्नुपर्छ ? पहिला त निजी क्षेत्र थिएन, सरकार आफैले गर्थ्यो । हुँदो रहेनछ, सक्दो रहेनछ । सरकारले बनाएका आयोजना अझ महँगा हुँदा रहेछन् । यो कुरा सरासर गलत छ । कुनै व्यक्तिले फाइदा लियो भन्ने कुरा फरक हो । अन्यथा के हेर्नुपर्छ भने सरकारबाट बनेका आयोजनाको लागत कति ? निजी क्षेत्रबाट बनेका आयोजनाहरूको लागत कति ? हरेक जलविद्युत् आयोजनाहरू फरक-फरक हुन्छन् ? जलविद्युत् आयोजनाको प्रतिमेगावाट यति पर्छ भनेर तोक्ने कुरा घरको स्वाक्यर फिट जस्तो हुँदैन । चट्टानदेखि हावापानी, भूगोल र परिवेशले यसको निर्धारण गर्छ ।

खोला कत्रो छ ? हेड कत्रो छ ? प्राविधिक पक्ष कस्तो छ ? भन्ने कुरा हुन्छ । कुनै आयोजनाको मेगावाटमा हेर्दा महँगा हुन्छन् । बिजुली उत्पादन हुने त पानीको मात्रा र हेडका कारणले हो । लो हेड भएका आयोजना त महँगा हुन्छन् । कतिपयको ठूलो संरचना बनाउनुपर्छ । चमेलिया प्रतिमेगावाट ५० करोडमा बन्यो, अन्य ३५/४० करोडमा बनेका छन् । मेगावाटको आधारमा विद्युत् महँगो सस्तो हुने होइन, यसको उत्पादन हुने इनर्जीका आधारमा हुने हो ।

बेला-बेलामा विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए)मा पनि समस्या देखिन्छ नि ? यस्तो अवस्था किन आयो ?

पीपीएमा टेक अर पे र टेक एन्ड पेको अवस्था भनेको त मैले चाहेको बेलामा मात्र बिजुली किन्छु भनेर विद्युत् प्राधिकरणले भन्यो भने कसैले पनि जलविद्युत् आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन नै गर्न सक्दैन । त्यो आयोजनाको आम्दानी कति त भनेर निश्चित हुनुपर्छ । टेक एन्ड पे त आयोजना बन्दै बन्दैन । टेक अर पे पीपीए त जलविद्युत् बन्नलाई हुनैपर्छ तर राज्यले जलविद्युत् कसरी उपयोग गर्ने भनेर यसको योजना भने बनाउनुपर्छ । अहिले इनर्जी बैंकिङको सकारात्मक कुरा आएको छ । विद्युत् व्यापारका लागि सबै ढोका खोल्नुपर्छ । अहिले विद्युत् प्राधिकरणले मात्र बिजुली किन्छ, बिक्री भएन भने घाटा बेहोर्नुपर्छ भन्ने उसको तर्फबाट उठाइएको कुरा जायजै होला । तर, सबै मिलेर यसको समाधानको उपाय निकाल्नुपर्छ । बिजुली पर्याप्त भएर उपयोग नहुने कुरा र अहिले नहुँदै यसमा चिन्ता गर्ने कुरा फरक कुरा हुन् । बिजुली भयो भने त खानादेखि उद्योगसम्म यसको उपयोग हुन्छ । हुँदै नहुँदा त उपयोग बढ्दैन नि । अहिले पनि यसका लागि त विद्युत् अभाव नै छ नि । टेक अर पे पीपीएको बाटो सरकारले खोज्नुपर्छ, यसको अर्को समाधान नै देखिँदैन ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०९/२६

जलविद्युत् क्षेत्रमा उत्साहजनक वातावरण छ

भीम गौतम

स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इप्पान) नेपाल र एकस्पो एन्ड इभेन्टको मूल आयोजनामा आगामी माघ ४ देखि ६ गतेसम्म हिमालयन हाइड्रो एकस्पो २०१९ आयोजना हुँदै छ । गत वर्षसमेत एकस्पोको आयोजना गरिएको थियो । यस वर्ष आयोजना गर्न लागिएको एकस्पोमा १२० स्टल रहने र जलविद्युत् क्षेत्रसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय विज्ञलाई बोलाएर सेमिनारसमेत गरिँदै छ । जलविद्युत् क्षेत्रमा आएका नयाँ प्रविधि, उपकरणलगायतबारे जानकारी दिने उद्देश्यले आयोजना गरिएको प्रदर्शनीमा नीतिगत र नयाँ प्रविधिबारे छलफल हुँदैछ । जलविद्युत् क्षेत्रसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण सरोकारवालालाई एकै थलोमा देख्न पाइने तथा जलविद्युत् क्षेत्रसँग सम्बन्धित सबै उपकरण एकै ठाउँमा प्रदर्शन गरिने एकस्पोको तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको छ । एकस्पोको तयारीमा इप्पान र इभेन्ट कम्पनी दुवै जुटेका छन् । इप्पान र एकस्पो आयोजना गर्नुको कारण, यसबाट जलविद्युत् क्षेत्रमा हुने फाइदासँगै नेपालको जलविद्युत् क्षेत्रसँग सम्बन्धित समसामयिक मुद्दा, नीजि क्षेत्रको योगदान, नीतिगत व्यवस्था र यसमा देखिएका समस्यालगायतबारे इप्पानका अध्यक्ष **शैलेन्द्र गुरागाईं**सँग कारोबारकर्मी **भीम गौतम**ले गरेको कुराकानीको सार :

हिमालयन हाइड्रो एकस्पो २०१९ गर्न लाग्नुभएको छ । फेरि दोस्रो पटक एकस्पो आयोजना गर्नुको कारण के हो ?

गत वर्ष पनि हामीले पहिलोपटक हिमालयन हाइड्रो एकस्पो २०१८ को आयोजना गरेका थियौं । जहाँ जलविद्युत् क्षेत्रसँग सम्बन्धित विभिन्न सरोकारवालाहरू, उत्पादकहरू, उपकरण निर्यातकर्ता, इन्जिनियरिङ क्षेत्र र वित्तीय व्यवस्थापनमा संलग्न बैंकका प्रतिनिधिहरूसमेत सहभागी थिए । उनीहरूले विभिन्न स्टल राखेका थिए । त्यो एकस्पोले सबैलाई एकआपसमा चिन्ने अवसर प्रदान गरेको थियो । आफ्नो व्यवसाय र व्यापारका लागि सूचना आदानप्रदान गर्न सहज भएको थियो । यसले नयाँ आएका उपकरणहरूसहित यसको मूल्यमा प्रतिस्पर्धा गर्ने अवसर मिलेको थियो । जलविद्युत्का विकासकर्ताले छनोट र कम मूल्यका सामान किन्नका लागि सहयोग पुगेको थियो । सबैलाई राम्रो प्रविधि, उपकरण र इन्जिनियरिङ पनि पहिचान भएको थियो । यसकै निरन्तरताका लागि दोस्रो हिमालयन हाइड्रो एकस्पो गर्न लागेका हौं ।

अघिल्लो वर्षभन्दा यो वर्षको एकस्पोमा के फरक हुन्छ ? यसबाट नेपाली विकासकर्ताले के फाइदा लिन सक्छन् ?

हिमालयन एकस्पो जलविद्युत् क्षेत्रका लागि साझा थलो हो । विगतका उपलब्धिलाई निरन्तरता दिँदै यो एकस्पोमा नयाँ-नयाँ उपकरण उत्पादनबारे जानकारी हुन्छ । नयाँ-नयाँ उपकरणका निर्यातकर्ता यहाँ

आउँछन् । उनीहरूले नयाँ-नयाँ योजना ल्याउँछन् । त्यसका निर्यातकर्ता र बजार आएका छन् । नयाँ इन्जिनियरिङ कम्पनी नयाँ प्रविधिसहित आउँछन् । ठूलो आयोजना निर्माण गर्ने र त्यसको ऋण व्यवस्थापन गर्ने नयाँ बैंकहरू आएका छन् । उनीहरूको पनि स्टल हुन्छ । उनीहरू सबैलाई एकै थलोमा राखेर जलविद्युत् क्षेत्रबारे छलफल र अन्तक्रियता हुन्छ । एकातिर प्रदर्शन र अर्कोतिर सेमिनार आयोजना हुन्छ । यसबाट हाल विकास भएको नयाँ प्रविधिबारे ज्ञान हासिल हुन्छ । विश्व बजारमा विकसित नयाँ उपकरणबारे जानकारी हुन्छ । नयाँ उपकरण सहज तरिकाले खरिद गर्न जलविद्युत्का विकासकर्ताहरूका लागि सहयोग पुग्छ । सबै उत्पादकहरू एकस्पोमा आउँछन् । बिमा र पुनर्बिमाका बारेमा ज्ञान हुन्छ । यो किन गर्नुपर्छ र यसपछिका फाइदा, यो गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा पनि थाहा हुन्छ । बैंक र उपकरण निर्यातकर्तालाई को-को विकासकर्ता छन् भनेर खोजिरहनुपर्दैन । एकै थलोमा सजिलै भेट्न सक्छन् । यो क्षेत्रमा नयाँ प्रविधि विकास र सिर्जना थाहा पाएर बिक्री गर्न सहज हुन्छ भने विकासकर्तालाई नयाँ प्रविधिको ज्ञान भएर उनीहरूले छनोट गर्न सक्छन् । सेमिनार ज्ञान र सूचना आदानप्रदानका लागि साझा थलो बन्छ ।

यो पटकको प्रदर्शनीमा के-के नयाँ गर्दै हुनुहुन्छ ?

सबै उपकरण र प्रविधिको प्रदर्शनी अनि सेमिनार त हुने नै भयो, तर अघिल्लो वर्षभन्दा नयाँ प्रविधि र उपकरणबारे जानकारी हुन्छ । सुरुङ निर्माणका प्रविधिबारे पनि जानकारी हुन्छ । आयोजना सम्भाव्य बनाउनका लागि के-के गर्नुपर्ने रहेछ भनेर प्रदर्शनीबाट थाहा हुन्छ । यहाँ नीतिगत बहस हुने भएकाले जलविद्युत्का विकासकर्ताले पनि यहाँ आफ्ना कुरा राख्न पाउँछन् । सेमिनारमा जलविद्युत् क्षेत्रका लागि शान्तिसुरक्षा, वातावरण संरक्षण, जलविद्युत्का समस्यालगायतबारे चर्चा हुन्छ । यी कुरामा ध्यान नदिँदा आएका समस्याको चर्चा हुन्छ । जलविद्युत् आयोजनाका लागि पानी छान्ने तरिका, खोला फर्काउने प्रविधि, बाँध बनाउने तरीकाहरू, बाँधको जोखिम र यसमा न्यूनीकरणका उपायबारे पनि प्रस्तुतीकरण हुन्छ ।

एकस्पोको तयारी कुन अवस्थामा छ ? को-को सहभागी हुँदैछन् ?

प्रदर्शनीमा १२० वटा स्टल रहनेछन् । यहाँ नयाँ प्रविधि, उपकरणको प्रदर्शनीका साथै स्वदेशी, विदेशी लगानीकर्ता, विकासकर्ता, इन्जिनियर, निर्यातकर्ता, उत्पादनकर्तालगायत सहभागी हुन्छन् । यसको पूर्ण तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको छ । ९५ प्रतिशत तयारी पूरा भइसकेको छ । सेमिनारको तयारी भएको छ । यसमा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रका ख्यातीप्राप्त विज्ञलाई बोलाएका छौं । देशभित्रका नीति निर्मातादेखि विज्ञ पनि सहभागी हुन्छन् । विषयगत प्रस्तुतीकरण हुन्छन् ।

हिमालयन हाइड्रो एक्स्पो २०१९ मा कतिले अवलोकन गरेर फाइदा लिने अपेक्षा गर्नुभएको छ ?

करिब एक लाख मानिस जलविद्युत् क्षेत्रसँग सम्बन्धित छन् भन्ने प्रारम्भिक तथ्यांक छ । यसको आधारमा भन्दा त्यसको झन्डै ६० प्रतिशत अर्थात् ६० हजारले एकस्पो अवलोकन गर्ने हाम्रो लक्ष्य छ । असम्बन्धित व्यक्तिलाई खासै बोलाएका छैनौं र यसमा हाम्रो जोड पनि छैन । लक्षित सबै सहभागी भएर जलविद्युत्का सबै पक्षबारे जानकारी लिएर विकास गर्न सहज हुन्छ भन्ने हाम्रो अपेक्षा हो । पहिलोपटक

आयोजना गर्दा जुन उपलब्धि हुन्छ भन्ने आशा गरेका थियौं, त्योभन्दा बढी भयो । अब भने अझ हुने आशा गरेका छौं । गत वर्षभन्दा अझ व्यवस्थित बनाउँदैछौं । सबैलाई बोलाएका पनि छौं । हिमालयन हाइड्रो एक्सपो २०१९ मा कुनै कुराको अभाव हुन नदिने गरी तयारीमा लागेका छौं ।

तपाईंले एकसो गरिरहँदा जलविद्युत् आयोजना बनाउन कतिको सकारात्मक वातावरण छ जस्तो लाग्छ ?

विगत दुई महिनादेखि जलविद्युत् क्षेत्रको वातावरण उत्साहजनक छ । जब ऊर्जामन्त्री वर्षमान पुनले पहिलो नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको बोर्ड बैठकको अध्यक्षतामा गर्नुभयो, विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) को लिउ र तिर (टेक एन्ड पे) हटेर लिउ वा तिर (टेक अर पे) बनाइयो । यो जलविद्युत् क्षेत्रका लागि एकदम सकारात्मक र ठूलो उपलब्धिको कुरा हो । बोर्डको पहिलो बैठकमै यस्तो निर्णय गरेकोमा ऊर्जामन्त्रीलाई धन्यवाद छ । पहिला भारतले आफ्नो देशको सरकार वा कम्पनीको ५१ प्रतिशत लगानी रहेको आयोजनाको बिजुली मात्र किन्ने भनेर निर्देशिका ल्याएको थियो, यसमा बखेडा झिकेको थियो । ऊर्जामन्त्री पुन, मन्त्रालयका अहिलेका सचिव दिनेश घिमिरे र प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङको निरन्तर पहलपछि समस्या हटेको छ । विद्युत् व्यापार गर्न सहज भएको छ । यसले ऊर्जा क्षेत्रमा नयाँ आयाम थपिएको छ । विद्युत् प्राधिकरण र भारतीय कम्पनीबीच जुन इनर्जी बैंकिङ अघि बढ्यो । यो दूरगामी असर पर्ने सकारात्मक निर्णय हो ।

के अब नेपालमा जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि सहज वातावरण बन्दै गएको हो त ?

होइन, अझै पनि जग्गा प्राप्तिस्मबन्धी व्यवस्थाहरू जस्ताको तस्तै छन् र वनको जग्गा प्राप्तिस्मबन्धी व्यवस्थामा कुनै सकारात्मक निर्णय र पहल भएको छैन । यसमा खासै काम भएको छैन । फाइलहरू स्वीकृतिमा ढिलाइ भइरहेकै छ । यसमा विगतकै निरन्तरता छ । स्थानीय सरकारले त्यही गिटी बालुवा प्रयोगका लागि छुट्टै करको पत्र काटिरहेका छन् । विष्फोटक पदार्थको प्रयोगका लागि अझै समस्या छ । यसको समाधानका लागि कुनै व्यवस्था भएको छैन । भारतमै निर्भर हुने अवस्था छ । जलविद्युत् विकासकर्ताले अझै सहज पाएका छैनन् । प्रशारणलाइन समयमै नबन्दा समस्या छ । सबै करिडोरमा प्रशारणलाइन धिमा गतिमा छ । यसैका कारण विद्युत् आदानप्रदानमा समस्या छ । वित्तीय व्यवस्थाका लागि ब्याज बढेकाले समस्या भइरहेको छ ।

यी कुरा त बारम्बार उठाउँदै आउनुभएको छ । फेरि किन समाधान भइरहेका छैनन् ?

पहिलेपहिले राजाकोमा गएर समस्या विन्ति विसाउँदा टाउको हल्लाउने चलन देखिन्थ्यो । त्यो अहिले पनि निरन्तर छ । यसको अन्त्य हुनु जरुरी छ । यो ज्ञान नीति निर्माण गर्ने व्यक्तिमा नभएको होइन, तर समस्या समाधान भएको छैन । चाँडो होस् भन्ने हाम्रो कुरा हो ।

बारम्बार वनमा समस्या किन ?

समस्या छ त आइरहन्छ । हामी वनको संरक्षण गर्ने भन्छौं, तर काठको आयात ८५ अर्ब गरिरहेका छौं । यति धेरै काठ नेपालले आयात गर्नु हुँदैन । जलविद्युत् आयोजना बनेपछि गाडी पुग्छ, रुख काटिँदैन, ग्यास पुग्छ । रुख काट्न छोड्छन् । संसारका कतिपय देशलाई ५ प्रतिशत, १५ प्रतिशत २० प्रतिशत जंगल

भए पुग्ने तर हामीलाई ४० प्रतिशत चाहिने भन्छौं । नेपालमा अहिले ४४ प्रतिशत छ । सबै आयोजना बन्दा १ प्रतिशत काटिँदैन, बरु बढ्छ । ५० प्रतिशत पुग्न सक्छ । यसलाई वन मन्त्रालयले आत्मसाथ गरेको देखिँदैन । आयोजना ढिलाइको प्रमुख कारण पनि यही हो ।

यति हुँदाहुँदै पनि जलविद्युत् आयोजनाहरू बनाइरहनुभएको छ । अहिले नीजि क्षेत्रले जलविद्युत्का क्षेत्रमा दिएको योगदानलाई तपाईं कसरी विश्लेषण गर्नुहुन्छ ?

नीजि क्षेत्रले विभिन्न अवरोधका बाबजुत पनि जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिरहेको छ । हरेक आयोजना ३० वर्षपछि सरकारमै जाने भएकाले यी सरकारी आयोजना पनि हुन् । यसमा सरकारले सहजीकरणको भूमिका निर्वाह गर्नु जरुरी छ । यो गर्न सके मात्र विकास हुन सक्छ ।

दक्षिण एसियामा निजी क्षेत्रको भूमिका महत्वपूर्ण छ भनिन्छ, कस्तो अवस्था छ अहिले ?

दक्षिण एसियामै नेपाल अग्रणी छ । हिमालदेखि तराईसम्म बगिरहेको पानीबाट करेन्ट उत्पादन हुन सक्छ । यो त अरबको तेल जस्तै हो । तर यसको उपयोग गर्न सकेका छैनौं । हामी कता कता अल्झिरहेका छौं । नीजि क्षेत्रका लागि उपयुक्त वातावरण भयो भने नीजि क्षेत्रले जलविद्युत् उत्पादनमा ठूलो योगदान दिन सक्छ ।

पछिल्लो समयमा विद्युत् सेवामा समस्या देखिएको छ, यसलाई प्रभावकारी बनाउन कस्तो प्रविधि प्रयोग गर्नुपर्छ ?

नयाँ प्रसारणलाइन र वितरणलाइन बनाउनुपर्छ । आधुनिक प्रविधि उपयोग गर्नुपर्छ । विजुलीमैत्री प्रविधिको विकास गर्नुपर्छ । विश्वस्तरीय प्रणालीको विकास गर्नुपर्छ । प्रसारण र वितरणलाइनको विकास हुनुपर्छ । दुई सय किलोमिटर टाढा जाँदा भारत र चीन भेटिन्छ । दुवैतिर नयाँ प्रविधिको प्रयोग भइरहेको छ । अब समाज आधुनिकतातिर अघि बढेको छ । सरकारले यसमा ध्यान दिनुपर्छ । ऊर्जामा नेतृत्व गर्ने मन्त्री, सचिव र प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक यसबारे ज्ञाता हुनुहुन्छ । अब नयाँ प्रविधि भित्र्याउन उहाँहरू सकृय हुनुहुन्छ भन्ने आशा छ । यसमा सरकारका अन्य मन्त्रालयले सहजीकरण गर्नुपर्छ । अन्य मन्त्रालयले छुट्टै राज्यको रूपमा ऊर्जालाई व्यवहार गरिरहेका छन् । ऊर्जा मन्त्रालयले पनि राष्ट्रको समृद्धिको लागि काम गर्ने हो । वन, भूमिसुधार र अर्थ मन्त्रालयले होस्टेमा हैस गरेर सकारात्मक भूमिका खेल्नुपर्छ । नीतिगत रूपमा सहजीकरण गरिदिनुपर्छ ।

सरकारी निकायले सहजीकरण गर्ने कुरा गरिरहँदा नीजि क्षेत्रले आयोजनालाई महंगो बनाएको आरोप लाग्छ नि ?

तथ्यांक हेर्दा निजी क्षेत्रको महंगो देखिँदैन । चिलिमे, मस्र्याङ्दी, तामाकोसीको लागत पनि धेरै बढेको देखिन्छ । केही आयोजनाको लागत बढेको होला, तर सरकारले समयमै स्वीकृति नदिएको, बैंकको ब्याज बढेको लगायतका कारणले केही लागत बढेको छ । अरु कारणले बढेको भए सरकारी निकायले छानबिन गरेर कारबाही गर्नुपर्छ ।

सरकारले स्वदेशी भन्दा विदेशीलाई बढी प्राथमिकता दियो भन्ने आरोप नीजि क्षेत्रबाट आउँछ, के सरकारले यस्तो प्राथमिकता दिएको हो ?

सकेसम्म स्वदेशीले निर्माण गर्नुपर्छ, सम्भव नहुने ठाउँमा विदेशी ल्याएर पनि गर्नुपर्छ । विदेशीलाई दिँदा स्वदेशीलाई पनि सहूलियत र सुविधा दिनुपर्छ भन्ने हाम्रो माग हो । हामीले यसका लागि पहल गरेका छौं । इप्पानले गरिरहेको छ । वन उपयोगको स्वीकृति हुँदा अरुण र कर्णालीलाई दिइयो । यसमा हाम्रो चित्त दुखाई थियो । स्वदेशीलाई पनि यस्तै महत्व दिनुपर्छ । जलविद्युत् पहुँच मार्ग र प्रसारणलाइन सार्वजनिक उपयोग भए ठूलो आयोजनालाई मात्र सहूलियत दिने व्यवस्था जुन गर्ने भनिएको छ, स्वदेशीलाई पनि दिनुपर्छ । अझै स्वदेशीलाई बढी महत्व दिनुपर्छ भन्ने हाम्रो कुरा हो ।

स्थानीय क्षेत्रमा पनि जलविद्युत्मा समस्या देखिएको छ, यसको समाधान कसरी गर्न सकिन्छ ?

अहिले स्थानीय तहकै सरकारबाट समस्या आएका छन् । अन्य केन्द्रबाट संरक्षित राजनीतिक गुण्डागर्दीबाट पनि समस्या बढेको छ । विगतमा केही समस्या समाधान भएका थिए । फेरि समस्या आएको छ । सुरक्षा बढाएर समाधान गर्नुपर्छ । स्थानीय सरकारबाट समेत समस्याको समाधान गराइनुपर्छ । यसका लागि केन्द्रीय सरकारले भूमिका निर्वाह गर्नुपर्छ ।

विभिन्न समस्याका बाबजूद पनि नेपालको जलविद्युत्को भविष्यको कस्तो देखिन्छ ?

विद्युत् विकास र पूर्वाधारको मेरुदण्ड हो । यो विना विकासको क्रम अघि बढ्न सक्दैन । जलविद्युत्को विकास नगरी देश समृद्ध बन्न सक्दैन । जलविद्युत्लाई समृद्धिको मापक भनिन्छ । प्रतिव्यक्ति विद्युत् खपत २०० युनिट छ । दक्षिण एसियाली मापदण्डमा पु-याउन १५ सय युनिट पु-याउनुपर्छ । यसका लागि आठ गुणा बढी उत्पादन गरेको हुनुपर्छ । चीनको मापदण्डमा पु-याउन ३५ सय युनिट पु-याउनुपर्छ । १७ गुणा बढी अर्थात् अहिले नेपालमा एक हजार मेगावाट उत्पादन छ, यसलाई १७ हजार मेगावाट पु-याउनुपर्छ । बढीभन्दा बढी विद्युत् उत्पादन गर्नुको विकल्प छैन ।

समग्रमा भन्दा हिमालयन एक्सोले समग्र जलविद्युत् विकासका लागि के भूमिका निर्वाह गर्ला ?

नयाँ प्रविधि भित्र्याउन सहयोग गर्छ । यसबारे ज्ञान दिन्छ । नयाँ उपकरण ल्याउन प्रेरित गर्छ । बैंक वित्तीय व्यवस्थापन गर्न ज्ञान हुन्छ । बिमा र पुनर्विमाबारे ज्ञान हुन्छ । सरोकारवाला सबै एकै थलोमा जम्मा भएर र समन्वय गरी समस्या समाधान गर्नका लागि सहज वातावरण निर्वाह गर्छ ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७५/०९/२६

नेपाल भारत जलस्रोत बैठक नयाँ दिल्लीमा

नेपाल र भारतका जलस्रोत अधिकारीबीच भारतको नयाँ दिल्लीमा वार्ता भएको छ।

बिहीबारको वार्ताका निर्णयको माइन्सूटिड भइरहेको दिल्लीमा रहेका एक नेपाली प्रतिनिधिले जानकारी दिए।

बैठकमा दुवै देश सम्बद्ध आठवटा प्रमुख एजेन्डामा छलफल भएको छ।

बिहीबार भएको सहसचिव स्तरीय बैठक (संयुक्त स्थायी प्राविधिक कमिटी) को नेतृत्व सिंचाई मन्त्रालयका सहसचिव सुशीलचन्द्र तिवारले गरेका छन्। भारतीय पक्षको नेतृत्व गंगा बाढी नियन्त्रण आयोगका अध्यक्ष अरुणकुमार सिन्हाले गरेका छन्।

बैठकको एजेण्डाको पहिलो नम्बरमा महाकाली सन्धि कार्यान्वयन रहेको छ। यसअन्तर्गत टनकपुर ब्यारेजबाट नेपालले पाउने पानी नियमन गर्ने (हेड रेगुलेटर) को विस्तृत डिजाइन, ब्यारेदेखि नेपाली भूमिसम्म ल्याउने नहर (लिंक क्यानल) छन्।

यसैगरी महाकाली सन्धिकै अभिन्न अंग मानिंदै आएको महेन्द्रनगर टनकपुर लिंक रोड अर्काे एजेन्डा छ। कञ्चनपुरको महेन्द्रनगरदेखि टनकपुर ब्यारेजसम्म जोड्ने सडक साढे १३ किलोमिटर यो सडक भारतले निर्माण गरिदिने महाकाली सन्धिमा उल्लेख छ।

१८ वर्षअघि नै भारतले यो सडक निर्माण गरिदिने वाचा गरेको थियो। ४७ करोड ५० लाख रुपैयाँ लागत रहेको यो सडक निर्माण गर्नसम्बन्धी सम्झौता भारतले सन् २००३ जनवरी ६ मा गरेको थियो।

जलस्रोत बैठकमा अर्काे पेचिलो एजेन्डा छ— भारतले बनाएको शारदा मुख्य नहरबाट नेपाली भूमिमा पर्ने महाकालीपारिका चाँदनी र दोधारामा पानी छाड्ने।

सन् १९९६ को फेब्रुअरी १२ तारिखमा भएको महाकाली सन्धि अन्तर्गत दोधारा र चाँदनीका तीन हजार पाँच सय १० हेक्टर भूभागमा वर्षभरि सिंचाई पुऱ्याउन भारतले १० क्यूबिक मिटर प्रतिसेकेन्ड (क्यूसेक) पानी उपलब्ध गराउने उल्लेख छ।

सन्धि भएको २३ वर्ष पुग्न अब ३३ दिन बाँकी छ। तर भारतले अभैम दोधारा र चाँदनीलाई पानी दिने बन्दोबस्त गरेको छैन।

बैठकमा दोस्रो प्राथमिकतामा परेको सप्तकोशी उच्च बाँध र सुनकोसी कमला डाइभर्सन योजना रहेको छ। सुनसरीको बराह क्षेत्रमा दुई सय ८९ मिटर अग्लो उच्च बाँध निर्माण गरी ३३ सय मेगावाट बिजुली उत्पादन गर्ने लक्ष्यका साथ भारतले यसको अध्ययन गरिरहेको छ।

यसले नेपालका साविकका दुई सय ५६ गाविस डुवानमा पर्ने प्रारम्भिक अध्ययनले देखाएको छ। स्थानीय वासिन्दाले यसको विरोध गर्दै अध्ययन कार्य ठप्प पार्दै आएका छन्।

भारतले अध्ययन पूरा हुन दिनुपर्ने माग राख्ने गरेको छ भने नेपालले पर्याप्त सुरक्षा उपलब्ध गराइने हरेक जलस्रोत बैठकहरूमा आश्वस्त पार्दै आएको छ।

यसैगरी बैठकमा कोसी, गण्डकमा उठेका विभिन्न समस्या तथा तिनका समाधानबारे छलफल भएको थियो। कोसी र गण्डकमा भारतीय संरचनाले नेपाली भूभाग डुबानमा पर्ने गरेको, त्यसबापत नेपालले क्षतिपूर्ति पाउन नसकेको लगायतका मुद्दा छन्।

बैठकका अन्य एजेन्डाहरुमा नेपालमा विद्युत् आपूर्ति, नयाँ प्रसारण लाइन निर्माण, इनर्जी बैकिङ, बाढीको भविष्यवाणी, द्विपक्षीय विभिन्न समितिका गतिविधिको समीक्षा, डुबान तथा भूक्षय नियन्त्रणमा आपसी सहयोग छन्। यसैगरी तराईका लालबकैया, बागमती र कमला नदी नियन्त्रणमा भारतीय प्रयास बैठकको थप एजेन्डा हुन्। आज बेलुकी भएको सहमतिलाई भोलि शुक्रबार हुने सचिवस्तरीय बैठक (संयुक्त जलस्रोत समिति) ले पारित गर्ने कार्यक्रम छ। यसका लागि सिंचाइ सचिव डा. सञ्जय शर्मा नयाँ दिल्ली पुगिसकेका छन्।

श्रोत: अभियान, २०७५/०९/२६

दोस्रो हाइड्रो एक्सपोको तयारी अन्तिम चरणमा, १ लाखभन्दा बढीले अवलोकन गर्ने अपेक्षा

दोस्रो संस्करणका रूपमा हुन लागेको हिमालयन हाइड्रो एक्सपोको तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष सम्पन्न पहिलो हाइड्रो एक्सपोमा प्राप्त सुझावका आधारमा दोस्रो एक्सपो गर्न लागिएको आयोजकमध्येको एक स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था, नेपाल (इप्पान)ले जानकारी दिएको छ । बिहीवार राजधानीमा पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गर्दै इप्पानले उक्त जानकारी दिएको हो ।

आगामी माघ ४ देखि ६ गतेसम्म काठमाडौंको भृकुटीमण्डपमा प्रदर्शनी हुनेछ । ८५ भन्दा बढी प्रदर्शकहरूका सयभन्दा बढी स्टल रहने आयोजकले बताएको छ । यसमा चीन, भारत, अष्ट्रिया, कोरिया, स्वीडेन, जर्मनी, बुल्गेरिया तथा बेलायत लगायत मुलुकका जलविद्युत् क्षेत्रसँग सम्बन्धित कम्पनीहरू सहभागी हुनेछन् । प्रदर्शनी १ लाखभन्दा बढीले अवलोकन गर्ने आयोजकको अपेक्षा छ ।

प्रदर्शनीमा जलविद्युत आयोजनाका निर्माता, सामान उत्पादक, सप्लाएर्स, डिजाइनर्स, कन्सल्ट्याण्ट, इन्स्योरेन्स कम्पनी, लगानीकर्ता तथा बैङ्क-वित्तीय संस्थाहरूको सहभागिता रहने बताइएको छ ।

एक्सपोलाई राष्ट्रिय योजना आयोग, ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयको संरक्षकत्व रहेको छ । नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ, नेपाल उद्योग परिसंघ, नेपाल चेम्बर अफ कमर्स, निर्माण व्यवसायी महासंघ, नेपाल बैंकर्स संघ, जलविद्युत् लगानी तथा विकास कम्पनी लिमिटेड, यूथ कम्युनिटी फर नेपलिज कण्ट्र्याक्टर्सले एक्सपोलाई अनुमोदन गरेका छन् ।

प्रदर्शनीलाई विश्व बैंक समूह अन्तर्गतको इन्टरनेशनल फाइनेन्स कर्पोरेशन (आईएफसी)को सह प्रायोजन रहेको छ ।

त्यसैगरी आधुनिक सोलार प्रणाली, विद्युतीय सवारी साधन, हाइड्रो मेकानिकलका साथै आधुनिक निर्माण उपकरण, आदि प्रदर्शनीका आकर्षण हुने आयोजकको भनाइ छ । प्रदर्शनीमा स्वदेशी लगानीको परिचालन, विदेशी मुद्रामा हुने कारोबारको जोखिम, नविकरणीय ऊर्जा, वातावरणीय तथा सामाजिक व्यवस्थापन, जलविद्युत् क्षेत्रका नयाँ आयाम, टनेलिङ तथा बीमा गरी ७ ओटा विषयमा सेमिनार हुनेछन् ।

त्यसैगरी कलेजस्तरीय हाइड्रो प्रडक्ट एन्ड सर्भिस प्रतिस्पर्धाका साथै रोबो हाइड्रो प्रतिस्पर्धा र जलविद्युत् क्षेत्रका पछिल्ला प्रविधिको प्रदर्शनी एक्सपोका मुख्य विधागत क्षेत्र रहने आयोजकले जानकारी दिएको छ । एक्सपोमा सहभागी भएर जलविद्युत् आयोजना अवलोकन गर्न चाहनेहरूलाई हेलिकप्टर मार्फत दोर्दी र सोलु कोरिडोरका साथै माथिल्लो मस्याङ्दी लगायतका निर्माणाधीन जलविद्युत् आयोजनाको स्थलगत अवलोकन समेत गराउने भएको छ ।

एक्सपोमा हाइड्रो म्यापको डेस्कटप भर्सन सार्वजनिक गर्नुका साथै सोलार पीभी सिस्टम, वीन्ड इनर्जी लगायत नवीकरणीय ऊर्जाको सम्भाव्यता पहिचान गरी अघि बढ्न पहल पनि गर्ने इप्पानका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईंले बताए ।

एक्सपो, इप्पान र एक्सपो इभेन्ट म्यानेजमेन्ट सर्भिसेज प्रालिको संयुक्त आयोजनामा हुनेछ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७५/०९/२६

ऊर्जा र वन छुट्टाछुट्टै राज्य होइनन्, यो नाटक अन्त्य हुनुपर्छ : शैलेन्द्र गुरागाईं

सरकारले 'लेऊ या तिर' प्रावधानअन्तर्गत पिपिएको सीमा १५ हजारसम्म पु-याएको छ । यसले निजी उत्पादकका लागि बजार सुनिश्चित ग-यो नि होइन ?

हो, अहिलेका ऊर्जामन्त्रीले ऊर्जा विकासमा लिनुभएको निर्णय स्वागतयोग्य छ । यति हुँदा हुँदै पनि १५ हजारको सीमा उचित भने छैन । किनभने हामीकहाँ अहिले प्रतिव्यक्ति वार्षिक विद्युत् खपतदर २०० युनिट छ । जब कि दक्षिण एसियामा औसत १५०० युनिट खपत छ । चीनको ३५०० युनिट छ । कम्तीमा पनि दक्षिण एसियाको जति विद्युत् खपत स्तरमा पुग्ने हो भने अहिले नै हामीलाई ७ हजार मेगावाट चाहिन्छ । त्यसपछि खाना पकाउने, उद्योगधन्दा, ठूला होटेल प्रतिष्ठानमा विद्युत् खपत बढाउने हो भने अहिले नै १०औँ हजार मेगावाट चाहिन्छ । पैसा हुने मान्छेले पनि अहिले एसी र गिजर चलाउन सकेका छैनन् । धेरै विद्युत् उत्पादन गर्न आजैदेखि सुरु गरियो भने अबको १० देखि १५ वर्षमा लक्ष्य भेटाउन सक्छौं । त्यसो हुँदा टेक अर पेको यो सीमा हटाउनुपर्छ । जति उत्पादन गरे पनि हुने नीति लिनुपर्छ । नेपालमा हजार मेगावाट बिजुली बचत छ भने त्यो विद्युत् प्रयोग गर्ने गरी उद्योगमा लगानी आउन सक्छ । यसरी पनि हेर्नुपर्छ ।

शैलेन्द्र गुरागाईं, अध्यक्ष,

स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था नेपाल (इप्पान)

इनर्जी बैंकिङमा भारत सहमत भएकाले अब विद्युत् उत्पादन गर्न डराउनु भएन भन्न खोज्नुभएको हो ?
हो, अहिले नेपालमा बढी हुने विद्युत् बैंकिङ गरिदिन भारत सहमत भएको छ । त्यसो हुँदा विद्युत् खेर जाँदैन । भारतले पनि विगतमा सौर्य ऊर्जालगायत विषयमा जोड दिएको थियो । तर, दिगो ऊर्जाका लागि जलविद्युत्जतिको भरपर्दो नदेखेर हुन सक्छ, उसले अहिले जलविद्युत् आयातलाई खुला गरेको छ । यसले गर्दा पनि हामी जति पनि उत्पादन गर्न डराउनु भएन । सौर्य ऊर्जामा जतिसुकै प्रविधिको विकास भए पनि ऊर्जाको प्रमुख स्रोत हुन सक्दैन । किनभने त्यसलाई पर्याप्त मात्रामा स्टोर गर्न सकिने अवस्था बनेको छैन । र, दिनको ८-१० घण्टा मात्र सौर्य ऊर्जा प्रयोग गर्न सकिन्छ । अर्को कुरा, जलविद्युत् आयोजनाको डिजाइनमा क्यु ४५ को व्यवस्था पनि हटाउनुपर्छ । क्यु २० मा गएर पनि विद्युत् आयोजनाको डिजाइन गर्न सक्ने व्यवस्था गरियो भने त्यसले जलस्रोतको उच्च उपभोग गर्न सकिने अवस्था बन्छ ।

भारतले अन्तरदेशीय विद्युत् व्यापार निर्देशिका परिमार्जन गरी भारत र तेस्रो मुलुकमा विद्युत् जान दिने भएको छ । यसले नेपालको जलविद्युत्मा आन्तरिक तथा बाह्य लगानीलाई आकर्षित गर्छ ?
भारतले निर्देशिका परिमार्जन गरेर स्वागतयोग्य काम गरेको छ । बाह्य बजार पाउने संकेत गरेको छ । आन्तरिक रूपमै समेत खपत बढाउने हो भने अहिलेकै अवस्थामा १० हजार मेगावाट विद्युत् खपत हुन

सक्ने देखिन्छ । त्यसो हुँदा बजारको समस्या छैन । तर, मुख्य कुरा नेपालको जलविद्युत्को क्षेत्रमा आउने लगानीले सयौं अवरोधसँग जुध्नुपर्ने हुन्छ । वन, वातावरण, अर्थलगायत अनेकौं विषयले वर्षौंसम्म झुलाइदिन्छन् । विदेशी मुद्रा ल्याउन त झन् दशौं निकाय धाउनुपर्छ । एक क्लिकमा एउटा खाताको पैसा अर्को खातामा सजिलै जाने आजको डिजिटल युगमा समेत नेपालमा विदेशी लगानी ल्याउन सयौं बार-बन्देज तोड्नुपर्छ । समस्या भोग्न कोही पनि लगानीकर्ता नेपाल आउने होइन । लगानी गर्नेले त सहज देश खोज्छ । त्यसो हुँदा नेपालको विद्युत् विकासमा समस्या परेको छ । यी नीतिगत व्यवस्था सहज हुने र 'सिंगल डेस्क' अवधारणामा जाने हो भने लगानी बढ्न सक्छ । वन, वातावरण, अर्थ, ऊर्जा, परराष्ट्रलगायत सम्बन्धित सबै सरोकारवाला निकायको प्रतिनिधित्व हुने गरी 'सिंगल डेस्क'को व्यवस्था गर्ने र त्यहीबाट एकमुष्ट रूपमा निर्णय हुने व्यवस्था आवश्यक छ ।

विद्युत् विकासको जिम्मा निजी ऊर्जा उत्पादक, ऊर्जा मन्त्रालय, विद्युत् विकास विभाग, विद्युत् प्राधिकरणको मात्रै हो भन्ने सोच र व्यवहार अन्य मन्त्रालयको देखिन्छ ।

नेपालको जलविद्युत् विकासमा वन र जग्गा प्राप्तमा देखिएका समस्याबारे इप्पानको धारणा के छ ?
सरकारको नीतिगत तहमा रहने व्यक्तित्वहरू र सांसदहरूले विशेष ख्याल गर्नुपर्ने विषय यो हो । वन, ऊर्जा, अर्थजस्ता मन्त्रालयले आ-आफूलाई छुट्टाछुट्टै राज्यको महसुस गरेर अलग-अलग निर्देशिका बनाउने गरेका छन् । नेपालको विद्युत् विकासको जिम्मा निजी ऊर्जा उत्पादक, ऊर्जा मन्त्रालय, विद्युत् विकास विभाग, विद्युत् प्राधिकरणको मात्रै हो भन्ने सोच र व्यवहार ती मन्त्रालयको देखिन्छ । त्यसैले वन मन्त्रालयको यो रबैयाको अन्त्य नभएसम्म हामी त्यस्ता फोरममा यस्ता कुरा उठाउँदैनौं । मन्त्रपरिषद्, संसद्, संसदीय समिति, सांसद र मन्त्रीजस्ता नीति निर्माण गर्ने निकायहरूले आपसमा बसेर ठोस निर्णय लिनुपर्ने विषय हो । नेपालमा विद्युत् आयोजना बनाउन आवश्यक छैन र वन मात्रै जोगाउनु आवश्यक हो भने सरकारले त्यो कुरा घोषणा गर्नुपर्छ । घोषणामा चाहिँ १५ हजार, २० हजार मेगावाट विद्युत् बनाउने भन्ने, तर वन मन्त्रालयले आफ्नो छुट्टै सम्पत्तिजस्तो गरेर रूख काट्ने स्वीकृति नदिने गरेको छ । वनलाई आयोजनाले सट्टा भर्नामा जग्गा दिनुपर्ने र त्यो अर्थ मन्त्रालयले किनिदिनुपर्ने, योजतिको नाटक अरु केही हुन सक्दैन । यी सबै सरकारका निकाय हुन् । विद्युत् प्राधिकरण पनि सरकारको निकाय हो । निजी उत्पादकले बनाएको आयोजना पनि २५-३० वर्षपछि सरकारकै स्वामित्वमा आउँछ भन्ने कुराको ज्ञान र बोध हुन सकेको छैन ।

तर, ढिलो गरे पनि वनले अन्तिममा रूख काट्न वा जग्गा प्रयोग गर्न स्वीकृति दिने गरेको छ त ?
हो, वन मन्त्रालयले स्वीकृति दिन्छ । तर, ४ वर्षसम्म झुलाएर स्वीकृति दिएको उदाहरण छ । दिनै छ भने सुरुमै स्वीकृति दिए आयोजना धेरै ढिलो हुँदैनथ्यो । घरी जग्गाको मुआब्जा दिने भन्छन् । घरी जग्गा किनेर दिनुपर्ने भन्छन् । नदीको छेउमा पोल गाड्न प्रयोग गरेको जग्गाको सट्टा अर्को जग्गा किनेर दिनुपर्छ भन्छन् । वन मन्त्रालयले ४० प्रतिशत भूभागमा वन जोगाउने भनेको छ । तर, अहिलेको तथ्यांकले ४४ प्रतिशत भूभागमा वन क्षेत्र विस्तार भएको देखाएको छ । सबै आयोजनालाई स्वीकृति नै नलिई आवश्यक ठाउँको रूख काट्न दिए १ प्रतिशत पनि वन मासिँदैन । अर्को कुरा, विद्युत्को विकास भए

त मानिसले दाउरा बाल्न छाड्छन् । त्यसले वन जोगिन्छ भनेर किन सोचिँदैन, यो बुझिएको छैन । यो नाटकले वनमन्त्री, सचिव, सांसदलाई के फाइदा भयो, बुझ्न सकिएको छैन । अहिले एउटै पार्टी नेकपाका नेताहरू वन, ऊर्जा, अर्थमा हुनुहुन्छ । उहाँहरूले बसेर कम्तीमा यतिको नालायक नाटकको अन्त्य गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्छ ।

हिमालयन हाइड्रो एक्सपो (मेला)को तयारी कस्तो छ ?

हिमालयन हाइड्रो एक्सपो-२०१९, ४ देखि ६ माघमा आयोजना हुँदै छ । तीनदिने मेलामा विद्युत् उत्पादक कम्पनी, इन्जिनियरिङ कम्पनी, डिजाइनिङ गर्ने कम्पनी, यो क्षेत्रसँग सम्बन्धित लगानीकर्ता, बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई एकैठाउँमा राखेर प्रदर्शनी र सेमिनार गरिन्छ । मेलामा हाइड्रो कम्पनीका स्टलमा आ-आफ्ना उत्पादनको डिस्प्ले, ब्रिफिङ, डकुमेन्ट्रीहरू चलाइन्छ । अर्कातिर सेमिनार हुन्छ । सेमिनारमा हाइड्रो क्षेत्रका विभिन्न आयाममा प्यानल डिस्कसन, गुरप डिस्कसन गरिन्छ । नीतिगत व्यवस्थाबारे राजनीतिक क्षेत्रका नेता, सांसद, नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, ऊर्जा मन्त्रालयलगायत निकायको प्रतिनिधिले सेमिनारमा छलफल गर्नेछन् । जलविद्युत् आयोजनाको जोखिम न्यूनीकरणका लागि बिमा, पुनर्बिमाका विविध पक्षबारे छलफल हुन्छ ।

त्यस्तै, विश्वमा आएका नयाँ प्रविधिबारे छलफल हुन्छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाले लगानी गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा, समस्याहरू, वित्तीय व्यवस्थापन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा, बहुविधागत विषयलाई एकै ठाउँमा राखेर कसरी अघि बढ्ने, पानी र बिजुलीले आम्दानी हुने भएकोले बढीभन्दा बढी लाभ कसरी लिने भन्ने कुरामा छलफल हुन्छ । सेमिनारमा देश-विदेशका ख्यातिप्राप्त विज्ञहरूद्वारा प्रस्तुति हुनेछ । इच्छुक अवलोकनकर्ता तथा प्रदर्शक संस्थाका प्रतिनिधिलाई न्यूनतम शुल्कमा हेलिकोप्टरमा राखेर सोलुखुम्बु र लमजुङका आयोजनामा लगेर स्थलगत अवलोकन गराउनेछौं । मुख्य गरी भारत, बंगलादेश, पाकिस्तान, चीन, जापान, कोरिया, बेलायत, अमेरिका, नर्वे, जर्मनी, अस्ट्रिया, फ्रान्स, इटलीलगायत देशबाट हाइड्रोपावरसँग सरोकार राख्ने निकायका प्रतिनिधि सहभागी हुनेछन् । ८० हजारदेखि १ लाख मानिस मेलामा सहभागी हुने अपेक्षा छ । मेला व्यवस्थापनमा हुने खर्च मेलामा लगाइने स्टललगायत शुल्कबाट उठ्छ । तर, मेलाको व्यवस्थापन गर्न इभेन्ट सोलुसन प्रालिलाई जिम्मा दिएका छौं ।

श्रोत: सौर्य अन्लाइन्, २०७५/०९/२६

दोस्रो हाइड्रोएकस्पोको तयारि पुरा

स्वतन्त्र उर्जा उत्पादकहरूको संस्था नेपाल (इप्पान) र एकस्पो एण्ड इभेण्ट मेनेजमेण्ट सर्भिसेज प्रालिले संयुक्त रूपमा आयोजना गर्न लागेको दोस्रो संस्करणको हिमालयन हाइड्रो एकस्पोको तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको छ । यो सँगै स्वदेशी तथा विदेशी प्रदर्शकहरूबाट एकस्पोका सम्बन्धमा सकारात्मक प्रतिक्रियाहरू आउन थालेको आयोजक संस्था इप्पानका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुराँगाईले जनाकारि दिए ।

उनका अनुसार एकस्पोमा सहभागि हुन ८५ भन्दा बढी प्रदर्शकहरूले सयभन्दा बढी स्टल बुकिगं गरेका छन् । राजधानीको भृकुटीमण्डप स्थित प्रदर्शनीस्थलमा आगामी माघ ४ गते उपराष्ट्रपति नन्दबहादुर पुनले एकस्पोको उद्घाटन गर्ने कार्यक्रम तय गरिएको छ ।

जलविद्युतक्षेत्रको महत्वपूर्ण तथा ठुलो मानिएको उक्त एकस्पोमा १ लाख बढी अवलोकनकर्ताको उपस्थिती रहने अनुमान आयोजकले गरेको छ । एकस्पोको व्यवस्थापन इभेन्ट सोलुसनले गर्ने बताइएको छ । एकस्पोमा जलविद्युत प्रवर्धक, इक्युपमेन्टस सप्लायर, लगानीकर्ता, बैंक तथा वीमा लगायत जलविद्युतमा नयाँ प्रविधि र निर्माणसँग सम्बन्धित विविध क्षेत्रको सहभागिता रहने छ ।

जलविद्युतका क्षेत्रमा नयाँ आयाम थप्ने लक्ष्यका साथ आयोजना हुन गइरहेको एकस्पोलाई नेपाल सरकार राष्ट्रिय योजना आयोग र ऊर्जा जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालयले संरक्षकत्व प्रदान गरेका छन् । साथै नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ, नेपाल उद्योग परिसंघ, नेपाल चेम्बर अफकमर्श, निर्माण व्यसायी महासंघ, नेपाल बैंकर्स संघ, जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी तथा युथ कम्युनिटी फर नेप्लिज कन्ट्र्याक्टर्सले एकस्पोलाई सहयोग गर्नेछन ।

नेपाल इण्डिया चेम्बर अफकमर्श एण्ड इण्डस्ट्रिज, नेपाल जर्मन चेम्बर अफकमर्श एण्ड इण्डस्ट्रीज, युरोपियन इकोनोमिक चेम्बर, हाइड्रो निड्स प्रालि, काठमाडू युनिभर्सिटी, टनेलिंग एशोसिएसन अफ नेपाल, इनर्जी नेपाल म्यागेजिन, टनेलिंग प्रोशेस इन्नोभेसन इन नेपाल, लिटिल स्टार रेकर्ड्स, बीफोरेस प्रालि, एक्जिभिसन लाइट हाउस, एस इभेण्ट एण्ड मार्केटिंग, एबिबि इण्डिया लिमिटेड, नेपाल वाटर एण्ड इनर्जी डेभलपमेण्ट कम्पनी, भ्यापटेक बुल्गेरिया तथा चगंक्विगं वाटर एण्ड टर्वाइन वक्रस कम्पनी लिमिटेड एकस्पोका मोर्कटिंग पार्टनर रहेका छन् । नीजि क्षेत्रसँग सक्रिय रूपमा सहकार्य गर्दै आएको विश्व बैंक समुह अन्तरगतको इन्टरनेशनल फाइनान्स कर्पोरेशन (आईएफसि) ले सह-प्रायोजन गरेको छ । एशियन पेन्ट्स, रेष्ट्रोलोजी, होटल हिमालय, भाया नेट, प्रिमियर इन्स्योरेन्स र नेपालशिपिंग एण्ड एयर लजिष्टिक प्रालिएकस्पोको अफिसियल पार्टनर रहेका छन् ।

चीन, भारत, अष्ट्रिया, कोरीया, स्वीडेन, जर्मनी, बुल्गेरिया तथा बेलायत लगायत मुलुकका जलविद्युत क्षेत्रसँग सम्बन्धित कम्पनीहरू एकस्पोमा सहभागि हुनेछन । जलविद्युत आयोजना निर्माणमा प्रयोग हुने यन्त्र, उपकरण तथा सामग्रीसँग सम्बन्धित कम्पनीहरूको धेरै सहभागिता एकस्पोमा हुने भएको छ । आधुनिक सोलार प्रणाली, विद्युतीय सवारी साधन, हाइड्रो मेकानिकलका साथै आधुनिक निर्माण उपकरण, टनेलिंग उपकरणका क्षेत्रमा प्रख्यात भोईथ, इपिरोक माइनिगं इण्डिया, वासक्राफ्ट, एपीई पावर, जीइपीपीइआरटी हाइड्रोपावर, तोसिबाकर्पोरेशन, डिइसी डगंफेगं इलेक्ट्रिक मेशिनरी, जेसिवि, हुन्डाइ लगायतका प्रदर्शक आकर्षणका रूपमा रहने छन् । यसका अलावा विद्युत उत्पादक तथा सम्बद्ध पक्षको जमघट, जानकारी सम्प्रेषण, विषयगत प्रविधिक सेमिनार, कलेज

स्तरीय हाइड्रो प्रोजेक्ट एण्ड सर्भिस प्रतिस्पर्धाका साथै रोबो हाइड्रो प्रतिस्पर्धा र जलविद्युत क्षेत्रका पछिल्ला प्रविधिको प्रदर्शनी एक्सपोका मुख्य विधागत क्षेत्र रहेका छन् ।

यसै गरी एक्सपोमा सहभागि भएर जलविद्युत आयोजना अवलोकन गर्न चाहनेहरूलाई हेलिकप्टर मार्फत दोर्दी करिडोर, माथिल्लो मस्याङ्दी, सोलु करिडोर लगायत स्थानमा निर्माणधीन जलविद्युत आयोजनाहरूको स्थलगत अवलोकन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ । यो अभियानका साथै समग्र एक्सपोले हाइड्रो टूरिजममा नेपाललाई विश्व बजारमा चिनाउन पनि महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने आयोजकले दावी गरेको छ ।

पहिलो संस्करणको हाइड्रो एक्सपोबाट प्राप्त सुझावका आधारमा यस पटक एक्सपो अवधिमा हाइड्रो पावरका मुख्य विषयमा दैनिक तीनवटा सेमिनार आयोजना गरिनुका साथै स्वदेशी लगानीको परिचालन, विदेशी मुद्रामा हुने कारोबारका जोखिम, नविकरणीय उर्जा, वातावरणीय तथा सामाजिक व्यवस्थापन, जलविद्युत क्षेत्रका नयाँ आयाम लगायत विषयमा सरोकारवालाका साथै अवलोकनकर्ता सँग छलफल तथा अन्तरक्रिया गरिने बताइएको छ ।

एक्सपोमा हाइड्रोम्यापको डेस्कटप भर्सन पनि सार्वजनिक गरिनेछ । इप्पान, निती फाउण्डेशन तथा द एशिया फाउण्डेशनको संयुक्त पहलमा तयार गरिएको हाइड्रो म्याप जलविद्युत क्षेत्रको तथ्यांक राख्ने आधुनिक माध्यम हुने विश्वास गरिएको छ । एक्सपोले सोलार पिभि सिष्टम, वीडिङ इनर्जी लगायतका नवीकरणीय उर्जाको सम्भाव्यता पहिचान गरि अघि बढ्न समेत विशेष पहल गर्ने बताइएको छ ।

युवा पुस्तालाई लक्षितगरी हाइड्रोपावर क्षेत्रमा अभिरुची भएकालाई प्रोत्साहित गर्न हाइड्रो सम्बन्धी विभिन्न प्रतिस्पर्धात्मक कार्यक्रम आयोजना पनि गरिनेछ । हाइड्रोपावर सम्बन्धि उत्पादन र सर्भिसको विकासमा प्रतिस्पर्धा गराइ विद्यार्थी र नयाँ आविस्कार गर्ने मध्येबाट उत्कृष्ट छनौट गरी पुरस्कार समेत प्रदान गरिने छ । यसै गरी एक्सपोमा रोबोटिक प्रतियोगिता गराई विजेतालाई पनि पुरस्कार बितरण गरिनेछ । जलविद्युत उत्पादनको गतित्रिभ्र भईरहेका बेला आयोजना निर्माणमा महत्वपूर्ण योगदान दिँदै मुलुकलाई जलविद्युतमा आत्मनिर्भर मात्र नभई निर्यात गर्ने लक्ष्यमा अघि बढ्न एक्सपोले टेवा पुर्याउने इप्पानको विश्वास छ ।

श्रोत: नागरीक, २०७५/०९/२७

माघमा हिमालयन हाइड्रो एक्सपो

हिमालयन हाइड्रो एक्सपो माघ ४ देखि ६ गतेसम्म हुने भएको छ। उक्त एक्सपोमा आउने पाहुनालाई हेलिकप्टरबाट जलविद्युत् आयोजना निर्माणस्थलको अवलोकन गराउने आयोजकको योजना छ। स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकको संस्था नेपाल (इप्पान) र एक्सपो एन्ड इभेन्ट मेनेजमेन्ट सर्भिसेज प्रालिले संयुक्त रूपमा उक्त एक्सपो गर्न लागेका हुन्। यसअघि पनि यस्तै एक्सपोको आयोजना गरिएको थियो।

नेपालमा दोस्रोपटक हुन लागेको एक्सपोको तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको आयोजकको भनाइ छ। नेपालमा जलविद्युत् आयोजनाको सम्भावनाबारे विश्वलाई जानकारी गराउने उद्देश्यले एक्सपो आयोजना गरिएको बिहीबार आयोजित पत्रकार सम्मेलनमा जानकारी गराइयो। एक्सपोमा सहभागी हुन ८५ भन्दा बढी प्रदर्शकले सयभन्दा बढी स्टल बुकिङ गरिसकेको इप्पानका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईले जानकारी दिए।

राजधानीको भृकुटीमण्डपस्थित प्रदर्शनीस्थलमा आगामी माघ ४ गते बिहान ११ बजे उपराष्ट्रपति नन्दबहादुर पुनले एक्सपो उद्घाटन गर्ने छन्। जलविद्युत् क्षेत्रको महत्वपूर्ण तथा ठूलो मानिएको यो एक्सपोमा एक लाखभन्दा बढी अवलोकनकर्ताको उपस्थिति रहने अनुमान गरिएको छ। एक्सपोको व्यवस्थापन इभेन्ट सोलुसन प्रालिले गर्नेछ। एक्सपोमा जलविद्युत् प्रवर्द्धक, इक्विपमेन्ट सप्लायर्स, लगानीकर्ता, बैंक तथा बिमा लगायत जलविद्युत्मा नयाँ प्रविधि र निर्माणसँग सम्बन्धित विविध क्षेत्रको सहभागिता रहने एक्सपो एन्ड इभेन्ट मेनेजमेन्ट सर्भिसेज प्रालिका प्रबन्ध निर्देशक विजयसागर प्रधानले जानकारी दिए। जलविद्युत्का क्षेत्रमा नयाँ आयाम थप्ने लक्ष्यका साथ आयोजना हुने एक्सपोलाई राष्ट्रिय योजना आयोग र ऊर्जा जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले संरक्षकत्व प्रदान गरेका छन्। साथै, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ, नेपाल उद्योग परिसंघ, नेपाल चेम्बर अफ कमर्स, निर्माण व्यवसायी महासंघ, नेपाल बैंकर्स संघ, जलविद्युत् लगानी तथा विकास कम्पनी लिमिटेड तथा युथ कम्युनिटी फर नेप्लिज कन्सुल्टन्टसले एक्सपोलाई अनुमोदन गरेका छन्।

नेपाल इन्डिया चेम्बर अफ कमर्स एन्ड इन्डस्ट्रिज, नेपाल जर्मन चेम्बर अफ कमर्स एन्ड इन्डस्ट्रिज, युरोपियन इकोनोमिक चेम्बर, हाइड्रो निड्स प्रालि, काठमाडौँ युनिभर्सिटी, टनेलिङ एसोसिएसन अफ नेपाल, इनर्जी नेपाल म्यागेजिन, टनेलिङ प्रोसेस इन्नोभेसन इन नेपाल, लिटिल स्टार रेकर्ड्स, बी फोरेस प्रालि, एक्जिबिसन लाइट हाउस, एस इभेन्ट एन्ड मार्केटिङ, एबिबी इन्डिया लिमिटेड, नेपाल वाटर एन्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी, भ्यापटेक बुल्गेरिया तथा चडक्विड वाटर एन्ड टर्बाइन वक्रस कम्पनी लिमिटेड एक्सपोका मार्केटिङ पार्टनर रहेका छन्। निजी क्षेत्रसँग सक्रिय रूपमा सहकार्य गर्दै आएको विश्व बैंक समूह अन्तर्गतको इन्टरनेसनल फाइनान्स कर्पोरेसन (आइएफसी) ले सह-प्रायोजन गरेको छ। एसियन पेन्ट्स, रेस्ट्रोलोजी, होटल हिमालय, भायनेट, प्रिमियर इन्स्योरेन्स र नेपाल सिपिड एन्ड एयर लजिस्टिक्स प्रालि एक्सपोको अफिसियल पार्टनर छन्। चीन, भारत, अस्ट्रिया, कोरीया, स्विडेन, जर्मनी, बुल्गेरिया, बेलायत लगायत मुलुकका जलविद्युत् क्षेत्रसँग सम्बन्धित कम्पनीहरू एक्सपोमा सहभागी हुँदैछन्। जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा प्रयोग हुने यन्त्र, उपकरण तथा सामग्रीसँग सम्बन्धित कम्पनीहरूको एक्सपोमा धेरै सहभागिता हुने भएको छ। आधुनिक सोलार प्रणाली, विद्युतीय सवारी साधन, हाइड्रोमेकानिकलका साथै आधुनिक निर्माण उपकरण, टनेलिङ उपकरणका क्षेत्रमा प्रख्यात भोइथ, इपिरोक माइनिङ इन्डिया, वासरक्राफ्ट, एपिई पावर, जिइपिपिइआरटी हाइड्रोपावर, तोसिबा कर्पोरेसन, डिइसी डडफेड इलेक्ट्रिक मेसिनरी, जेसिबी, हुन्डाई लगायतका प्रदर्शक आकर्षणका रूपमा रहने छन्।

यसका अलावा विद्युत् उत्पादक तथा सम्बद्ध पक्षको जमघट, जानकारी सम्प्रेषण, विषयगत प्रविधिक सेमिनार, कलेजस्तरीय हाइड्रो प्रोजेक्ट एन्ड सर्भिस प्रतिस्पर्धाका साथै रोबो हाइड्रो प्रतिस्पर्धा र जलविद्युत् क्षेत्रका पछिल्ला प्रविधिको प्रदर्शनी एक्सपोका मुख्य विधागत क्षेत्र छन्।

एक्सपोमा सहभागि भएर जलविद्युत् आयोजना अवलोकन गर्न चाहनेलाई हेलिकप्टरमार्फत दोर्दी करिडोर, माथिल्लो मस्याङ्दी, सोलु करिडोर लगायत स्थानमा निर्माणधीन जलविद्युत् आयोजनाको स्थलगत अवलोकन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको इप्पानका महासचिव आशिष गर्गले बताए। 'ती क्षेत्रका जलविद्युत् आयोजना अवलोकन गर्न चाहने व्यक्तिले ४० हजार रुपैयाँ बुझाउनु पर्नेछ,' उनले भने, 'दुई घन्टामा दोर्दी करिडोर, माथिल्लो मस्याङ्दी, सोलु करिडोर लगायत स्थानमा निर्माणधीन जलविद्युत् आयोजनाको स्थलगत अवलोकन गर्न सकिने छ।' यो अभियानका साथै समग्र एक्सपोले हाइड्रो टुरिजममा नेपाललाई विश्व बजारमा चिनाउन पनि महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्ने विश्वास लिइएको छ।

पहिलो संस्करणको हाइड्रो एक्सपोबाट प्राप्त सुझावका आधारमा यसपटक एक्सपो अवधिमा हाइड्रोपावरका मुख्य विषयमा दैनिक तीनवटा सेमिनार आयोजना गरिनुका साथै स्वदेशी लगानीको परिचालन, विदेशी मुद्रामा हुने कारोबारका जोखिम, नवीकरणीय ऊर्जा, वातावरणीय तथा सामाजिक व्यवस्थापन, जलविद्युत् क्षेत्रका नयाँ आयाम लगायत विषयमा सरोकारवालाका साथै अवलोकनकर्तासँग छलफल तथा अन्तर्क्रिया गरिनेछ। एक्सपोमा हाइड्रो म्यापको डेस्कटप भर्सन पनि सार्वजनिक गरिँदैछ। इप्पान, नीति फाउन्डेसन तथा दक्षिण एसिया फाउन्डेसनको संयुक्त पहलमा तयार गरिएको हाइड्रो म्याप जलविद्युत् क्षेत्रको तथ्यांक राख्ने आधुनिक माध्यम हुनेछ। एक्सपोले सोलार पिभी सिस्टम, बी इन्ड इनर्जी लगायत नवीकरणीय ऊर्जाको सम्भाव्यता पहिचान गरी अघि बढ्न समेत विशेष पहल गर्नेछ।

युवा पुस्तालाई लक्षित गरी हाइड्रोपावर क्षेत्रमा अभिरुचि भएकालाई प्रोत्साहित गर्न हाइड्रोसम्बन्धी विभिन्न प्रतिस्पर्धात्मक कार्यक्रम आयोजना पनि गरिने छ। हाइड्रोपावरसम्बन्धी उत्पादन र सेवाको विकासमा प्रतिस्पर्धा गराइ विद्यार्थी र नयाँ आविस्कार गर्नेमध्येबाट उत्कृष्ट छनोट गरी पुरस्कार समेत प्रदान गरिने आयोजकको भनाइ छ। यसैगरी, एक्सपोमा रोबोटिक प्रतियोगिता गराई विजेतालाई पनि पुरस्कृत गरिनेछ। जलविद्युत् उत्पादनको गति तीव्र भइरहेका बेला आयोजना निर्माणमा महत्त्वपूर्ण योगदान दिँदै मुलुकलाई जलविद्युत्मा आत्मनिर्भर मात्र नभई निर्यात गर्ने लक्ष्यमा अघि बढ्न एक्सपोले टेवा पुर्याउने विश्वास लिइएको इप्पानका अध्यक्ष गुरागाईले जानकारी दिए।

श्रोत: काब्लिपुर, २०७५/०९/२७

काबेली करिडोर निर्माणमा अवरोध

विप्लव भट्टराई

पूर्वी पहाडी जिल्लामा उत्पादित विद्युत्लाई केन्द्रीय प्रसारणमा जोड्ने काबेली करिडोर निर्माण अन्तिम चरणमा पुगे पनि वनका कारण अवरोध पुगेको छ । अधिकांश काम सकन लागेको आयोजनामा निर्माणमा पाँचथरको जोरसाल र तेहथुमको अठाराईमा समस्या भएको हो । यी क्षेत्रमा रूख कटान गरी आयोजना निर्माणलाई सहज बनाउन मन्त्रिपरिषद्ले गत मंसिर १० गते निर्णय गरेको थियो । तर सम्बन्धित जिल्लाका वन कार्यालयले कार्यान्वयन गर्न ढिलाइ गर्दा आयोजनाको काम प्रभावित भएको हो ।

आयोजनाको दोस्रो खण्डअन्तर्गत पाँचथरको जोरसालमा ६ सय २२ वटा र पाँचथरकै हिलिहाड गाउँपालिका पिनासेमा ५३ रूख काट्नुपर्छ । यी रूख सामुदायिक र सरकारी वनमा छन् । त्यस्तै तेहथुमको अठाराईमा करिब १ सय रूख काट्नुपर्छ । निजी वनमा सालका रूख भएकाले पनि झन्झट थपिएको हो ।

‘वनको अवरोध हटे १ महिनामा सबै काम पूरा हुन्छ,’ आयोजना प्रमुख दीपेन्द्रराज द्विवेदीले भने, ‘तर मन्त्रिपरिषद्ले निर्णय गरे पनि सम्बन्धित कार्यालयबाट कार्यान्वयन नहुँदा समस्या छ । निर्माण सुरु भएको १२ वर्षपछि १३२ केभीए विद्युत् प्रसारण लाइन सम्पन्न हुन लाग्दा आयोजनाले यो अवरोध खेप्नुपरेको हो । यसअघि पनि राइट वेको झन्झट, ठेकेदारको ढिलासुस्ती, वन कार्यालयसँगको समन्वय अभाव र प्रसारण लाइनका ठाउँठाउँमा आएका विवादका कारण आयोजना अवधि लम्बिएको हो ।

अवरोध भएको क्षेत्रमा केही टावर निर्माण भइसकेका छन् भने अधिकांशको फाउन्डेसन तयार भएको आयोजनाको भनाइ छ । आयोजनामा तार टाइन रूख कटान नहुँदा अवरोध पुगेको द्विवेदीको भनाइ छ । निर्माण प्रक्रिया सुरु भएको १२ वर्षमा आयोजना निर्माणको काम सम्पन्न हुन लागेको हो । निर्धारित समयमा काम सम्पन्न नभएपछि ४ पटक म्याद थपेर आयोजनाको कामलाई पूर्णता दिन लागिएको हो । चौथोपटक थपिएको म्याद पनि अर्को महिना सकिँदै छ ।

३ खण्डमा विभाजन गरी ९० किमि डबल सर्किट लाइन निर्माण अघि बढाइएको हो । आयोजनाको पहिलो खण्ड झापाको लखनपुरदेखि इलामको गोदकसम्मको काम २ वर्षअघि पूरा भएको हो ।

पहिलो खण्डमा करिडोर सञ्चालनमा आइसकेको छ । इलाममा उत्पादित विद्युत् करिडोरको गोदकस्थित सबस्टेसनबाट केन्द्रीय लाइनमा पुर्याइएको छ । इलामको सोयाकदेखि पाँचथरको थापाटारसम्मको दोस्रो खण्डको काम पूरा हुन बाँकी छ । मुआब्जा विवाद र रूख कटान आदेश ढिलो पाएपछि यो खण्डको कामले गति लिन नसकेको हो । अहिले विवाद समाधन भएकाले काम अघि बढेको छ । देउमाई नगरपालिका ७,

सिद्धिथुम्कामा स्थानीयको अवरोधले ११ टावर बन्न ढिलाइ भएको थियो । त्यस्तै इलामकै चमैता खण्डमा पनि ५ टावर निर्माणमा अवरोध थियो ।

पाँचथरको थापाटार र अमरपुरको दुबीचौरसम्मको पोल निर्माण गर्ने काम अन्तिम चरणमा छ । तीनवटै खण्डमा प्रसारण लाइनका लागि सबस्टेसन निर्माणको काम २ वर्षअघि नै सकिएको छ । विश्व बैंकको २ अर्ब ५८ करोड लगानीमा करिडोर निर्माण थालिएको हो । करिडोर निर्माणका लागि २०६३ मा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग सम्झौता भएको थियो । सम्झौता भएदेखि नै करिडोरको काम सुस्त गतिमा अघि बढेको हो । चौथोपटक थपिएको समय सकिन लाग्दा ९५ प्रतिशत काम पूरा भएको आयोजना प्रमुख दीपेन्द्रराज द्विवेदीले जानकारी दिए ।

झापाको लखनपुरदेखि इलामको गोदकसम्म ३४ किमि काम यसअघि नै पूरा भएको हो । यो खण्डमा मात्र आयोजना निर्माण सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधिमा पूरा भएको थियो । राजनीतिक अवस्था, ठेकेदारको लापरबाही, भौगोलिक विकटता, राइट अफ वेको विवादले आयोजनाको निर्माण अवधि लम्बिँदै गएको हो ।

विश्व बैंकको २ अर्ब ५८ करोड ४० लाख रुपैयाँ सहयोगमा आयोजना निर्माण सुरु भएको हो । आयोजना निर्माण सुरु भएको छैटौँ वर्ष पार गरिसक्दा पनि निर्माण नसकिएपछि गत वर्ष विश्व बैंकले निर्माणबाट हात झिकेको थियो । प्रसारण लाइनअन्तर्गत दमकदेखि पाँचथरको अमरपुरसम्म ९० किमिमा १ सय ३२ केभी डबल सर्किट लाइन निर्माण हुनेछ ।

आयोजनाअन्तर्गत झापाको लखनपुर, इलामको गोदक, पाँचथरको फिदिम र अमरपुरमा सबस्टेसन निर्माण भएका छन् । काबेली करिडोर निर्माण थालेलगत्तै इलाम, पाँचथर र झापामा दर्जनौँ निजी क्षेत्रको लगानीमा विद्युत् आयोजना निर्माण थालिएको हो ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०९/२७

नेपाल-भारत संयुक्त जलस्रोत बैठक आजदेखि

नेपाल-भारत सचिवस्तरीय संयुक्त जलस्रोत समिति (जीसीडब्लूआर) आठौं बैठक आज (शुक्रबार)देखि सुरु हुँदैछ ।

दुई देशको जलस्रोत क्षेत्रका लागि महत्वपूर्ण मानिएको बैठक ६ वर्षपछि भारतमा सुरु हुन लागेको हो ।

यसअघि २०६९ साल माघ ११ र १२ मा सातौं बैठक बसेको थियो । बिहीबार दुई देशको प्राविधिक समितिको बैठकसमेत बसेको थियो । प्राविधिक समितिको बैठकमा नेपालको तर्फबाट ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयका सहसचिव सुशीलचन्द्र तिवारीले नेतृत्व गरेका थिए ।

सचिवस्तरीय जलस्रोत समितिको बैठकको नेतृत्व भने नेपालबाट मन्त्रालयका सचिव डा. संजय शर्मा र भारतको तर्फबाट जलसंसाधन मन्त्रालयका सचिवले गर्दैछन् । बैठकमा पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय आयोजना विकास, कोसी र गण्डक आयोजना, सप्तकोसी उच्च बाँध तथा सुनकोसी कमला डाइभर्सन, नेपाल-भारत सीमावर्ती क्षेत्रमा हुने बाढी नियन्त्रणलगायतका विषयमा छलफल गर्ने कार्यक्रम छ । सातौं बैठकमा सप्तकोसी उच्च बाँधसम्बन्धी अध्ययन गर्ने कार्यमा देखापर्दै आएको स्थानीय अवरोधको विषय मुख्यतया: कोसी बाढीपीडितको क्षतिपूर्तिबारे कोसी-गण्डक आयोजना संयुक्त समितिमार्फत अघि बढाउने सहमति भए पनि हालसम्म समस्या समाधान भएको छैन ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०९/२७

कोसी कोरिडोर निर्माणमा धरान उपमहानगरको अवरोध

भीम गौतम

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले निर्माण गरिरहेको २२० केभीको कोसी कोरिडोर प्रसारण लाइन निर्माण आयोजनामा धरान उपमहानगरपालिकाकी कार्यवाहक मेयर मञ्जु भण्डारीले दोहोरो भूमिका निर्वाह गरेको पाइएको छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले निर्माण गरिरहेको २२० केभीको कोसी कोरिडोर प्रसारण लाइन निर्माण आयोजनामा धरान उपमहानगरपालिकाकी कार्यवाहक मेयर मञ्जु भण्डारीले दोहोरो भूमिका निर्वाह गरेको पाइएको छ । सुनसरीको इनरुवा सबस्टेसनबाट संखुवासभासम्म पुग्ने जलविद्युत् आयोजना निर्माण अघि बढाउने क्रममा धरान उपमहानगरपालिका-२० चिन्डेडाँडा क्षेत्रबाट जाने प्रसारण लाइनको रुट सार्न पत्राचार गर्न मेयर भण्डारीले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई पत्र लेखेकी छन् । पहिला उपप्रमुख र हाल कार्यवाहक प्रमुख रहेकी उनले २८ कात्तिक २०७५ मा चिन्डे क्षेत्रबाट जाने प्रसारण लाइनको रुट परिवर्तन गर्न पत्र लेखेकी थिइन् । तर, उनैले ३ पुस २०७४ मा भने आयोजनाको लागि आवश्यक पर्ने जग्गाहरू जग्गा प्राप्ति ऐन २०३४ अनुसार अधिग्रहण तथा मुआब्जा निर्धारणको निर्णयमा पनि हस्ताक्षर गरेकी छिन् । सो मितिमा प्रमुख जिल्ला अधिकारी एवं मुआब्जा निर्धारण समितिका अध्यक्ष गोपाल पराजुलीको अध्यक्षतामा बसेको बैठकमा आफैँ उपस्थित भएर भोक्राहा, इनरुवा, बराहा, रामधुनी र धरान उपमहानगरपालिकाले निर्माण गर्ने प्रसारण लाइनको टावर फाउण्डेसनका लागि जग्गा अधिग्रहण र निर्धारणको निर्णय भएको थियो । अहिले भण्डारीले रुट परिवर्तनका लागि पत्र लेखेपछि राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त कोसी कोरिडोर प्रसारण लाइन आयोजना अलपत्र पर्ने अवस्थामा पुगेको छ । राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त आयोजनालाई स्थानीय तहले अवरोध गरेको भन्दै अहिले ऊर्जा विज्ञहरूले धरान उपमहानगरपालिकाको चर्को आलोचना हुँदै आएको छ । कोसी कोरिडोर आयोजना प्रमुख राजन ढकाल रुट परिवर्तन गरेर आयोजना बनाउन सक्ने अवस्था नरहेको बताउँदै यसको विकल्प नभएको बताउँछन् । जलविद्युत् प्रवर्द्धक प्रकाश दुलाल पनि धरान उपमहानगरपालिकाले रुट परिवर्तन गर्न खोजेर अवरोध गरेमा यसबाट ५ सय मेगावाटका आयोजनाको जलविद्युत् उत्पादनमा असर परेर राष्ट्रलाई अर्बौँ घाटा पर्ने बताउँछन् । धरान उपमहानगरपालिकाले भने प्रसारण लाइन निर्माण गरेमा यसबाट यहाँ पर्यटकीय क्षेत्रमा ठूलो असर पुग्ने दाबी गरेको छ । कार्यवाहक उपप्रमुख भण्डारीले भने आफूले चिन्डेबाट प्रसारण लाइन निर्माणको निर्णय नगरेको दाबी गर्दै मालपोत कार्यालयबाट दर निर्धारणमा मात्र सहभागी भएको बताइन् । तर, उपलब्ध निर्णय पुस्तिकामा भने मुआब्जाका लागि उनले सहमति दिएको उल्लेख छ । सोही ठाउँको मुआब्जा निर्धारणको लागि सहमति दिएपनि हाल आएर रुट परिवर्तन गर्न माग गरेपछि जलविद्युत् प्रवर्द्धकहरूले भने उनको र धरान उपमहानगरपालिकाले खेलेको दोहोरो भूमिको आलोचना गर्दै आएका छन् । धरान उपमहानगरपालिकाले १० मंसिर २०७४ मा सो क्षेत्रको जग्गाको दररेटसमेत जिल्ला प्रशासन कार्यालय इनरुवालाई उपलब्ध गराएको छ । उनले भने मुआब्जा निर्धारणका लागि आफूले कुनै निर्णय नगरेको दाबी गरिन् । “दररेट निर्धारण गर्दा नै तत्कालीन उपमहानगर प्रमुखले रुट परिवर्तन गर्न भन्नुभएको थियो, उहाँहरूले मेयरको आदेश पालना गर्नु भयो होला भन्ने मैले ठानेको थिएँ, रेट निर्धारणको बैठकमा फेरि मैले कुरा उठाउँदा हामीले रुट परिवर्तन गरेका छौँ भन्नुभएको थियो,” उनले भनिन्, “विमानस्थल, प्याराग्लाइडिङलायतलाई लक्षित गरी बनाएको पर्यटनसम्बन्धी गुरुयोजनालाई असर पर्छ भनेर भनेकी हुँ, म आफूले लेखेको पत्रप्रतिको अडान कायमै छ ।” नागरिक उड्ययन प्राधिकरणबाट प्याराग्लाइडिङको लागि अनुमति लिएर राजस्व तिरिरहेकोले सोही ठाउँमा लैजाने नमिल्ने

तर्क आफ्नो रहेको बताउँदै उनले केही दिनपछि प्रदेशका मुख्यमन्त्री, विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक सो क्षेत्रमा आउन लागेको र यसमा नागरिक समाजका प्रतिनीधिहरूले आफ्नो कुरा राख्ने र यही छलफलबाट समस्या समाधान हुन सक्ने बताइन् । प्रदेश १ का मुख्यमन्त्री शेरधन राईले भने राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त आयोजनामा स्थानीय तहले अवरोध गर्नु दुःखद भएको सार्वजनिक रूपमा टिप्पणी गरिसकेका छन् । विद्युत् प्राधिकरणले पनि प्रसारण लाइन निर्माणको क्रममा उपमहानगरपालिकाबाटै अवरोध भएको पहिलो भएको बताउँदै आर्थिक र प्राविधिक रूपमा अहिले आएर रूट परिवर्तन गर्न नसकिने बताइसकेको छ । परिवर्तन गर्नुपरेमा टावरको रिडिजाइन, पुन अनुमतिपत्र, पुनः वातावरण अध्ययन लगायतका धेरै काम गर्नुपर्ने र यसबाट आयोजनाको काम २-३ वर्ष धकेलिने बताउँदै आएको छ । प्राधिकरणका अनुसार, धरानले काम गर्न नदिएमा प्रसारणलाइन नबनेमा ५ सय १६ मेगावाट विद्युत्मा प्रत्यक्ष असर पर्नेछ ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०७५/०९/२७

काबेली कोरिडोरमा वनकाे फाइल अझै अघि बढेन, निर्माण अलपत्र

पूर्वको विद्युत प्रवाहमा मेरुदण्ड मानिएको १३२ केभी काबेली कोरिडोर प्रसारण लाइन निर्माण अवरुद्ध भएको छ । प्रसारण लाइनको दोस्रो खण्डमा पर्ने जोरसल्ला क्षेत्रमा रुख कटानको स्वीकृतिमा भएको ढिलाईले निर्माण प्रभावित भएको हो । जोरसल्ला क्षेत्रको रुख कटानको स्वीकृति लिने प्रक्रिया ८ महिना अघिबाट सुरु भए पनि अनुमति नमिलेको आयोजना प्रमुख दीपेन्द्र द्विवेदीले बताए । उनका अनुसार स्थानीयले आफ्नो निजी जग्गामा भएका रुख आफैँले उपयोग गर्ने बताएपछि अनुमति लिन समस्या भएको छ । जग्गाधनी स्थानीयले निजी वनका रुख आफैँले कटान गर्ने वा बेचबिखन गर्ने सर्त अघि सारेमा आयोजनाले अनुमति पाउन नसक्ने उनले बताए । तर, स्थानीयले बेचबिखन नगर्ने सहमति दिएमा रुख कटान गर्न स्वीकृति प्राप्त हुने सर्त रहेको उनको भनाई छ । 'यस क्षेत्रको रुख कटान गर्न मन्त्रीपरिषदले ५ महिनाअघि नै स्वीकृति दिइसकेको थियो,' उनले ऊर्जा खबरसँग भने, 'तर, प्रदेश वन निर्देशनालयको कार्यालयबाट फाइल अघि बढेको छैन ।' यता प्रदेश वन निर्देशनालय डिभिजन वन कार्यालयले प्रसारण लाइन आयोजना निर्माण गरिरहेको नेपाल विद्युत प्राधिकरणले नापी कार्यालयको प्रतिवेदन र निजी जग्गाधनीसँगको सम्झौता विवरण नबुझाएका कारण स्वीकृति दिन नसकेको जनाएको छ । कार्यालयका डिभिजन वन अधिकृत सुनिलकुमार सिंहले आयोजनालाई नापी कार्यालय र निजी जग्गाधनीसँगको सम्झौता विवरण पेश गर्न पत्राचार गरेको बताए । उनले आयोजनाले आवश्यक विवरण पेश गरे लगत्तै रुख कटानको अनुमति दिने दाबी गरे । जोरसल्लास्थित ४ किलोमिटर क्षेत्रमा प्रसारण लाइनका ११ टावर निर्माण गर्न ६ सय ४५ रुख कटान गर्नुपर्नेछ । वन क्षेत्रमा पर्ने ९५ वटा रुख ९ जना स्थानीयका निजी हुन् । प्रसारण लाइनको अन्य क्षेत्रको निर्माण सकिए पनि रुख कटानको अनुमति नपाउँदा जोरसल्ला क्षेत्रको काम प्रभावित भएको छ । पछिल्लो तालिका अनुसार पुसबाट प्रसारण लाइन सञ्चालन गर्ने तालिका थियो । वनकै कारण प्रसारण लाइनका बाँकी ११ टावर निर्माण अनिश्चित बनेको छ । प्रसारण लाइन समयमा सम्पन्न हुन नसकेकै कारण काबेली कोरिडोरमा निर्माणाधीन ७७ मेगावाटका आयोजनाको विद्युत राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीमा जोडिन सकेको छैन । २२ मेगावाटको तल्लो हेवा, २५ मेगावाटको काबेली बी-१, ९.९ मेगावाटको इवाखोला लाइन पूरा भए लगत्तै जोडिने आयोजना हुन् । २ वर्ष अघि निर्माण सम्पन्न भएको १४.९ मेगावाटको माथिल्लो हेवा 'ए' आयोजना पनि पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन हुन सकेको छैन । यो आयोजना पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन हुन नसक्दा २ वर्ष अघिमा प्रवर्द्धक पाँचथर पावर कम्पनीलाई ४० करोड रुपैयाँ बराबरको आर्थिक क्षति भएको छ । काबेली कोरिडोको काम ३ खण्डमा विभाजन गरी निर्माण सुरु गरिएको थियो । जसमा पहिलो खण्ड इलामको गोदकदेखि झापाको दमकसम्मको काम पूरा भई सञ्चालित छ । तेस्रो खण्डमा पर्ने १३ किलोमिटर थापाटार-काबेली पनि पूरा भएको छ । दोस्रो खण्डको ४२.४३ किलोमिटरमध्ये ११ वटा टावर रहने जोरसल्ला क्षेत्रको काम वनको स्वीकृतिमा भएको ढिलाईले पूरा हुन सकेको छैन ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७५/०९/२७

हिमालयन हाइड्रो एक्सपोको तयारी अन्तिम चरणमा

४० हजारमा हेलिकोप्टरमार्फत विद्युत् आयोजना भ्रमण

हिमालयन हाइड्रो एक्सपो २०१९ को तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको छ । मेला आयोजनकले बिहीबार पत्रकार सम्मेलन गरी मेलाको तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको जनाएको हो । एक्सपोमा सहभागी हुन ८५ भन्दा बढी प्रदर्शकले सयभन्दा बढी स्टल बुकिङ गरिसकेको आयोजनक स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकको संस्था नेपाल इप्पानका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईले बताए । राजधानीको भृकुटीमण्डपस्थित प्रदर्शनीस्थलमा आगामी ४ माघदेखि ६ माघसम्म मेला सञ्चालन हुने उनले जानकारी दिए । मेलाको उद्घाटन उपराष्ट्रपति नन्दबहादुर पुनले गर्ने कार्यक्रम छ ।

उनका अनुसार एक्सपोमा जलविद्युत् प्रवर्द्धक, उपकरणहरू सप्लायर, लगानीकर्ता, बैंक तथा बिमालगायत जलविद्युत्मा नयाँ प्रविधि र निर्माणसँग सम्बन्धित क्षेत्रको सहभागिता रहनेछ । राष्ट्रिय योजना आयोग र ऊर्जा जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले संरक्षकत्व प्रदान गरेका छन् । निजीक्षेत्रसँग सक्रिय रूपमा सहकार्य गर्दै आएको विश्वबैंक समूहअन्तर्गतको इन्टरनेसनल फाइनान्स कर्पोरसन (आइएफसी)ले मेलाको सहप्रायोजन गरेको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय कम्पनीका पनि स्टल

मेलामा चीन, भारत, अस्ट्रिया, कोरिया, स्विडेन, जर्मनी, बुल्गेरिया तथा बेलायतलगायत मुलुकका जलविद्युत् क्षेत्रसँग सम्बन्धित कम्पनी सहभागी हुने आयोजकको भनाइ छ । जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा प्रयोग हुने यन्त्र, उपकरण तथा सामग्रीसँग सम्बन्धित कम्पनीको धेरै सहभागिता एक्सपोमा हुने भएको छ ।

यसबाहेक विद्युत् उत्पादक तथा सम्बद्ध पक्षको जमघट, जानकारी सम्प्रेषण, विषयगत प्रविधिक सेमिनार, कलेजस्तरीय हाइड्रो प्रोजेक्ट एन्ड सर्भिस प्रतिस्पर्धाका साथै रोबो हाइड्रो प्रतिस्पर्धा र जलविद्युत् क्षेत्रका पछिल्ला प्रविधिको प्रदर्शनी एक्सपोका मुख्य विधागत क्षेत्र रहेका छन् ।

एक्सपोमा सहभागी भएर जलविद्युत् आयोजना अवलोकन गर्न चाहनेलाई हेलिकोप्टरमार्फत दोर्दी करिडोर, माथिल्लो मसुर्याङ्दी, सोलु करिडोरलगायत स्थानमा निर्माणधीन जलविद्युत् आयोजनाको स्थलगत अवलोकन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ । अवलोकनका लागि प्रतिव्यक्ति ४० हजार रुपैयाँ लाग्ने बताइएको छ ।

कार्यशाला तथा हाइड्रोसम्बन्धी प्रतिस्पर्धात्मक कार्यक्रम

एक्सपोका अवसरमा दैनिक तीन सेमिनार गरिने आयोजकले जानकारी दिएको छ । सेमिनारमा स्वदेशी लगानीको परिचालन, विदेशी मुद्रामा हुने कारोबारका जोखिम, नवीकरणीय ऊर्जा, वातावरणीय तथा सामाजिक व्यवस्थापन, जलविद्युत् क्षेत्रका नयाँ आयामलगायत विषयमा छलफल तथा अन्तर्क्रिया हुनेछ ।

युवापुस्तालाई प्रोत्साहित गर्न हाइड्रोसम्बन्धी प्रतिस्पर्धात्मक कार्यक्रमसमेत गरिनेछ । एक्सपोमा रोबोटिक प्रतियोगिता गराई विजेतालाई पुरस्कार वितरण गरिनेछ । एक्सपोमा १ लाखभन्दा बढी अवलोकनकर्ताको उपस्थिति रहने अनुमान आयोजकको छ । एक्सपोको व्यवस्थापन इभेन्ट सोलुसन प्रालिले गर्नेछ ।

श्रोत: १२खरी इटकम्, २०७५/०९/२७

‘एकाध वर्षमा नेपालको ऊर्जा क्षेत्रले फड्को मार्छ’

नेपालको ऊर्जा क्षेत्रको विकास र विस्तारका लागि सरकार र निजी क्षेत्रको संयुक्त प्रयास अपरिहार्य रहेको र पछिल्लो दिनमा त्यसको सान्द्रभिकता अझै बढेकामा जोड दिइएको छ ।

स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकको संस्था (इपान) र एकस्पो एण्ड इभेन्ट मेनेजमेन्ट सर्भिसेजले हिमालयन हाइड्रो एक्पोका बारेमा जानकारी दिन आयोजना गरेको पत्रकार सम्मेलनमा इपानका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईले सरकार र निजी क्षेत्रले सक्रियताका साथ काम गर्ने हो भने आगामी १० वर्षमा नेपालको ऊर्जा क्षेत्रले गुणात्मक फड्को मार्ने विश्वास व्यक्त गरे ।

निजी क्षेत्रले उठाएका धेरैजसो माग सम्बोधन भए पनि वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोगलगायतका विषय अझै सम्बोधन हुन नसकेको अध्यक्ष गुरागाईको भनाइ छ । ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले एउटा निर्णय गर्ने, त्यसलाई वन तथा वातावरण मन्त्रालयले अस्वीकार गर्ने प्रवृत्ति हाबी भएको भन्दै त्यसलाई निराकरण गर्न पनि साझा प्रयत्न जरूरी रहेको उनको भनाइ थियो ।

आगामी माघ ४ गतेदेखि आयोजना हुने एकस्पोको उद्घाटन उपराष्ट्रपति नन्दबहादुर पुनले गर्ने बिहीबार आयोजित पत्रकार सम्मेलनमा जानकारी दिइयो । जलविद्युत् क्षेत्रको महत्वपूर्ण तथा ठूलो मानिएको सो एकस्पोमा एक लाख बढी अवलोकनकर्ताको उपस्थिति रहने अनुमान गरिएको छ । एकस्पोमा जलविद्युत् प्रवर्द्धक, सामग्री आयातकर्ता, लगानीकर्ता, बैंक तथा बीमालगायत जलविद्युत्मा नयाँ प्रविधि र निर्माणसँग सम्बन्धित विविध क्षेत्रको सहभागिता रहनेछ ।

एकस्पोलाई नेपाल सरकार राष्ट्रिय योजना आयोग र ऊर्जा जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले संरक्षकत्व प्रदान गरेका छन् । साथै नेपाल उद्योग वाणिज्य महासङ्घ, नेपाल उद्योग परिसङ्घ, नेपाल चेम्बर अफ कमर्स, निर्माण व्यवसायी महासङ्घ, नेपाल बैंकर्स सङ्घ, जलविद्युत् लगानी तथा विकास कम्पनीको सहयोग रहनेछ ।

मेलामा चीन, भारत, अष्ट्रिया, दक्षिण कोरिया, स्वीडेन, जर्मनी, बुल्गेरिया तथा बेलायतलगायत मुलुकका जलविद्युत् क्षेत्रसँग सम्बन्धित कम्पनी एकस्पोमा सहभागी हुँदैछन् । जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा प्रयोग हुने यन्त्र, उपकरण तथा सामग्रीसँग सम्बन्धित कम्पनीको धेरै सहभागिता एकस्पोमा हुने भएको छ ।

जलविद्युत् उत्पादनको गति तीव्र भइरहेका बेला आयोजना निर्माणमा महत्वपूर्ण योगदान दिँदै मुलुकलाई जलविद्युत्मा आत्मनिर्भर मात्र नभई निर्यात गर्ने लक्ष्यमा अघि बढ्न एकस्पोले टेवा पुर्याउने विश्वास लिइएको इपानका उपाध्यक्ष कुमार पाण्डेले बताए । रासस

श्रोत: १२खरी इट्कम्, २०७५/०९/२७

हिमालयन हाइड्रो एक्सपो २०१९ उपराष्ट्रपतिले उद्घाटन गर्ने

दोस्रो संस्करणको हिमालयन हाइड्रो एक्सपोको तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको छ । स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था नेपाल (इप्पान) र एक्सपो एन्ड इभेन्ट म्यानेजमेन्ट सर्भिसेजले संयुक्त रूपमा आयोजना गर्न लागेको आयोजकले जनाएको छ ।

योसँगै स्वदेशी तथा विदेशी प्रदर्शकबाट एक्सपोका सम्बन्धमा सकारात्मक प्रतिक्रियाहरू आउन थालेको आयोजकले जनाएको छ ।

एक्सपोमा सहभागी हुन ८५ भन्दा बढी प्रदर्शकले सयभन्दा बढी स्टल बुकिङ गरेको आयोजकको दाबी छ । राजधानीको भृकुटीमण्डपस्थित प्रदर्शनीस्थलमा आयोजना हुन लागेको मेलाको उद्घाटन आगामी माघ ४ गते बिहान ११ बजे उपराष्ट्रपति नन्दबहादुर पुनले गर्न लागेका हुन् ।

जलविद्युत् क्षेत्रको महत्वपूर्ण तथा ठूलो मानिएको यो एक्सपोमा १ लाख बढी अवलोकनकर्ताको उपस्थिती रहने अनुमान गरिएको छ । एक्सपोको व्यवस्थापन इभेन्ट सोलुसनले गर्ने जनाएका छ ।

एक्सपोमा जलविद्युत् प्रवर्द्धक, इक्युपमेन्टस् सप्लायर, लगानीकर्ता, बैंक तथा बीमालगायत जलविद्युतमा नयाँप्रविधि र निर्माणसँग सम्बन्धित विविध क्षेत्रको सहभागिता रहने छ ।